

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
HERCEGOVAČKO NERETVANSKA ŽUPANIJA/KANTON
ŽUPANIJSKI/KANTONALNI SUD U MOSTARU
Broj 07 0 K 020201 21 K
Mostar, 28. 10. 2022. godine

U IME FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Županijski/Kantonalni sud u Mostaru u vijeću sastavljenom od suca Marina Zadrić, kao predsjednika vijeća, sutkinja Nade Hamović Kovačević i Jesenke Bašić, kao članova vijeća, uz sudjelovanje Dragane Leko kao zapisničara u kaznenom predmetu protiv optuženika Hasana Delića zbog kaznenog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. preuzetog KZ SFRJ u svezi sa čl. 22. istog Zakona po optužnici Županijskog/Kantonalnog tužiteljstva u Mostaru broj T07 0 KTRZ 0005688 19 2 od 27. 10. 2021. god. koja je korigirana dana 26. 10. 2022. god. u kojem postupku je Rješenjem Suda Bosne i Hercegovine br. S1 1 K 010501 12 Kv od 16. 7. 2012. god. odlučeno da se vođenje postupka prenosi na mjesno nadležni Županijski sud u Mostaru nakon održanog glavnog i javnog pretresa u dane 15. 9., 16. 9., 6. 10., 20. 10. i 26. 10. u nazočnosti optuženika Hasana Delića, njegovog branitelja Adnana Beganovića, odvjetnika iz Mostara i tužiteljice V. P. donio je i javno dana 28. 10. 2022. god. u nazočnosti branitelja i tužiteljice objavio slijedeću

P R E S U D U

Optuženik Hasan Delić, sin Š. i majke F. rođene Š., rođen ... godine u M., stalno nastanjen na adresi ..., općina M., JMB ... , Bošnjak, državljanin BIH, šumarski tehničar, završio srednju šumarsku školu, oženjen, otac jednog djeteta, bio pripadnik Armije BiH, nema čin rezervnog vojnog starješine, vodi se u Vojnoj evidenciji Mostar, ranije osuđivan presudom Općinskog suda u Širokom Brijegu koja je pravomoćna 13. 9. 2021. godine zbog kaznenog djela Davanja lažnog iskaza iz članka 348. stavak 3. u svezi sa stavkom 1. i kojom je izrečena uvjetna osuda kojom se utvrđuje kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci koja se neće izvršiti u koliko u roku od jedne godine od pravomoćnosti presude ne počini novo kazneno djelo, ne vodi se drugi kazneni postupak.

K r i v j e

što je:

Neutvrđenog datuma u mjesecu listopadu 1993. godine, za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i u vrijeme oružanog sukoba između Hrvatskog vijeća obrane i Armije Republike Bosne i Hercegovine, u mjestu Donja Drežnica, općina Mostar, od poslijepodnevnih sati i tijekom noći narednog dana, kao pripadnik Armije R BiH, kršeći pravila međunarodnog humanitarnog prava postupajući suprotno odredbi čl. 3. st. 1. tč. a) i c) IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949 godine, naoružan i u uniformi, ušao u Rimokatoličku crkvu „Svih svetih“ gdje su bili zatočeni ratni zarobljenici i civili hrvatske nacionalnosti te zajedno sa Z. K. svjedoka zatočenika A snažno udarali pendrekom po svim dijelovima tijela i gasili cigarete po njegovom vratu i rukama nanoseći mu ozljede u vidu rana, modrica i krvnih podlijeva po cijelom tijelu uslijed čega je oštećeni trpio snažne fizičke bolove

u dijelovima tijela u koje je udaran kao i duševne bolove što je kod njega izazvalo jak strah, duševne patnje i vrijeđalo njegovo osobno dostojanstvo, da bi potom doveli svjedoka-zatočenika B i naredili mu da skine hlače i gaće, a njemu da se skine do gola te ga prisilili da oralno zadovolji svjedoka-zatočenika B na način da gura njegov penis u svoja usta, a potom da se zamijene na način da ga zatočenik svjedok B oralno zadovolji, gurajući njegov penis u svoja usta, što je kod oštećenih izazvalo jaku duševnu bol i vrijeđalo njihovo osobno dostojanstvo, a zatim svjedoka-zatočenika A nastavili udarati pendrekom, po svim dijelovima tijela i gasiti cigarete po njegovom vratu ponovo mu nanoseći ozljede u vidu rana, modrica i krvnih podlijeva po cijelom tijelu uslijed čega je oštećeni trpio snažne fizičke bolove u dijelovima tijela u koje je udaran kao i duševne patnje i vrijeđanje njegovog osobnog dostojanstva, pa je izgubio svijest, a njegovo tijelo je od težine udaraca bilo crno.

Dakle, kao su izvršitelj, suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, prema zaštićenim civilima hrvatske nacionalnosti, nanosio povrede tjelesnog integriteta i vrijeđao osobno dostojanstvo, osobito uvrjedljivim i ponižavajućim postupcima.

Čime je počinio kazneno djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. preuzetog KZ SFRJ u svezi sa čl. 22. istog Zakona.

pa ga sud primjenom istih zakonskih propisa, kao i čl. 41., 42. i 43. preuzetog KZ SFRJ

OSUĐUJE NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 4 (ČETIRI) GODINE

Temeljem čl. 202. st. 4. ZKP F BiH optuženik se oslobađa plaćanja troškova postupka iz čl. 199. st. 2. tč. a) do g) ZKP F BiH koji padaju na teret proračunskih sredstava.

Temeljem čl. 212. st. 3. ZKP F BiH oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

Protiv optuženika Hasana Delića Županijsko/Kantonalno tužiteljstvo u Mostaru podiglo je optužnicu broj T07 0 KTRZ 0005688 19 2 od 27. 10. 2021. god. koja je korigirana dana 26. 10. 2022. god. tako što je Tužiteljstvo promijenilo pravni opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela i optuženika optužilo zbog kaznenog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. preuzetog KZ SFRJ u svezi sa čl. 22. istog Zakona pa je je tako u šestom redu umjesto Ženevske Konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima stavilo Ženevsku Konvenciju o zaštiti građanskih osoba tako da pravni opis glasi: „Dakle, kao su izvršitelj, suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, prema zaštićenim civilima hrvatske nacionalnosti, nanosio povrede tjelesnog integriteta i vrijeđao osobno dostojanstvo, osobito uvrjedljivim i ponižavajućim postupcima.“ Promijenilo je i činjenični opis optužnice na način da je u šesnaestom redu optužnice poslije riječi „u svoja usta“ dalo riječi „a potom da se zamijene na način da ga zatočenik svjedok B oralno zadovolji, gurajući njegov penis u svoja usta.“

Navedene izmjene tužitelj je ovlašten izvršiti, usklađujući izmijene sa izvedenim dokazima na glavnom pretresu. Ovo nedvojbeno proizlazi iz odredbe čl.

290. ZKP F BiH prema kojoj tužitelj može na glavnom pretresu prije sve do okončanja izvođenja dokaza izmijeniti optužnicu ako ocijeni da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici. Ovo stoga što činjenični supstrat djela iz optužbe ne predstavlja samo skup objektivnih okolnosti već i zaključaka o njihovom značaju koji su utemeljeni na slobodnoj subjektivnoj ocjeni tužitelja. Slijedom iznesenog potpuno je jasno da je u konkretnom slučaju tužitelj imao uporište u naprijed iznesenoj zakonskoj odredbi za izmjenu činjeničnog opisa djela iz optužbe i to na temelju svoje subjektivne ocjene izvedenih dokaza na glavnom pretresu.

Izvršene modifikacije činjeničnog opisa djela se u potpunosti odnose na iste događaje u realnom i pravnom smislu na način da nisu izvršene bitne promjene u činjeničnom supstratu djela jer su u odnosu na optuženika ostale sve one činjenice i okolnosti koje predstavljaju obilježja kaznenog djela za koje je prvobitno bio optužen. Izvršene izmjene ne utječu na identitet kaznenog djela, ne mijenja se suština djela, tako da korekcije u činjeničnom, a i pravnom, opisu nisu na štetu optuženika. Dapače, upravo suprotno navedenim izmjenama optuženiku je stavljena na teret ista količina kriminalnog djela. Modifikacija je učinjena radi jasnijeg i preciznijeg opisa kaznenog djela, pri čemu je činjenični opis usklađen sa izvedenim dokazima na glavnom pretresu tako da navedeno preciziranje nije učinjeno na štetu optuženika.

U danoj procesnoj situaciji sud može radi pripremanja obrane glavni pretres odgoditi. Izmijenjena optužnica, prema istoj procesnoj odredbi, ne podliježe potvrđivanju. Dakle, potvrđena optužnica je korigirana prije zaključivanja glavnog pretresa, optuženik i njegov branitelj su se izjasnili da razumiju korekcije i ne traže odgađanje rasprave radi pripreme obrane i možebitnih prijedloga za novim dokazima glede korigirane optužnice.

Glede primjene materijalnog propisa je evidentno kako izmijenjena optužnica radnje koje se stavljaju na teret optuženiku kvalificira po preuzetom KZ SFRJ. U konkretnom slučaju navedeni Kazneni zakon je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela. Svi ostali kazneni zakoni koji su stupili na snagu kasnije i koji inkriminiraju radnje izvršenja kaznenih djela nisu blaži za počinitelja. Prema tome, ovaj sud zauzima stajalište kako bi primjena bilo kojeg drugog zakona, umjesto preuzetog KZ SFRJ, koji je bio na snazi u periodu relevantnom za ovaj kazneni predmet, predstavljala kršenje načela zakonitosti.

Kako se norma KZ SFRJ – čl. 142. dopunjuje normom međunarodnog prava kao blanketnim propisom, u konkretnom je slučaju, a s obzirom na okolnosti i radnje djela navedenih u izmijenjenoj optužnici, odgovarajući blanketni propis međunarodnog prava je upravo IV Ženevska konvencija o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12. 8. 1949. godine čije relevantne odredbe i to članak 3. st. 1. točka a) i c), preuzeti KZ SFRJ je u potpunosti preuzeo kao oblik kršenja međunarodnog prava. Navedeni propis istovjetno zabranjuje povrede tjelesnog integriteta, osobnog dostojanstva, osobito uvredljive i ponižavajuće postupke, koje radnje i postupci se izmijenjenom optužnicom stavljaju na teret optuženiku.

U korigiranoj optužnici je navedeno kršenje blanketnih propisa, članka 3. stavak 1. točka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od dana 12. 8. 1949. godine, koja zabranjuje da se prema zaštićenim osobama u svako doba i na svakom mjestu vrše nečovječna postupanja i nasilje koje se nanosi životu i tjelesnom integritetu. Citirana Konvencija kao zaštićene osobe tretira sve osobe koje ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koje su položile oružje i osobe onesposobljena za borbu uslijed

bolesti, rane, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog uzroka. Ona nalaže da će se prema ovim osobama ima postupati u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovnom stanju, ili kome bilo drugom sličnom mjerilu, pa se u tom cilju zabranjuju u svako doba i na svakom mjestu prema gore navedenim osobama slijedeći postupci: nasilje protiv života i tijela, osobito naročito sve vrste ubojstava, osakaćenja, okrutnog postupanja i mučenja te povrede osobnog dostojanstva, osobito uvredljivi i ponižavajući postupci.

Da bi se utvrdilo postojanje kršenja pravila Međunarodnog prava, potrebno je utvrditi protiv koga je počinjenje djela usmjereno, odnosno je li djelo bilo usmjereno prema osobama koje spadaju u posebne kategorije osoba koje su zaštićene navedenim odredbama IV Ženevske konvencije. Prema definiciji pojma zaštićene kategorije koja je sadržana u članku 3. navedene Ženevske konvencije ona daje zaštitu osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima i koje su se u jednom trenutku u slučaju oružanog sukoba našle u vlasti jedne strane u sukobu, upravo na način kako su se u toj situaciji našli civili oštećeni navedeni poimenično u izreci presude.

Odredba čl. 3. st. 1. IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata se odnosi na osobe koja ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, pa slijedom toga kod oštećenih A i B njihov civilni status nije dvojbena. Oni su u trenutku zarobljavanja bili u uniformama HVO-a i nosili su svog bolesnog oca na nosilima, ali nisu sudjelovali u borbama. Ovo nedvojbeno proizlazi iz iskaza svjedoka B koji je na glavnom pretresu izjavio da su on i brat zarobljeni kada su prelazili planinu Bokševicu, bili su naoružani i u vojnim uniformama i oružje su predali kada su ih zarobili te su krajem rujna, početkom listopada, odvedeni u Drežnicu. Na kraju, odredbom čl. 50. st. 1. Dopunskog Protokola I uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba je propisano „U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrati će se za civila.“

Vijeće u konačnici nalazi korisnim naglasiti da tijekom postupka obrana nije ni osporavala navedeni status zaštićenih osoba kao civilnih osoba, pa je Vijeće kod utvrđivanja statusa žrtava, pošlo od odredbe zajedničkog članka 3. Ženevskih konvencija, koja definira uvjete pod kojima osobe uživaju zaštitu Konvencija, precizirajući da su zaštićene osobe, one koje ne sudjeluju u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu čak i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe onesposobljene za borbu uslijed bolesti, rane, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog uzroka. Ovim člankom je propisano da će se prema ovoj kategoriji osoba postupati, u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili uvjerenju, polu, rođenju ili imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu, pa se u tom cilju zabranjuju u svako doba i na svako mjestu prema gore navedenim osobama slijedeći postupci: nasilje protiv života i tijela, osobito naročito sve vrste ubojstava, osakaćenja, okrutnog postupanja i mučenja - tč. a) Konvencije i povrede osobnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci - tč. c) Konvencije.

Tužiteljstvo je u optužnici navelo kao civile oštećene A i B, a i sud je temeljem izvedenih dokaza utvrdio da su navedene osobe civili. Prema tome, vijeće je zaključilo da navedene osobe imaju status zatočenih civilnih osoba i imaju pravo na zaštitu prema IV Ženevskoj konvenciji, jer je optuženik u odnosu na njih kršio odredbu čl. 3. st. 1. točka a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od dana 12. 8. 1949. godine.

S tim u svezi valja podsjetiti da se elementi oružanog sukoba ne cijene isključivo po tome da li se u mjestu počinjenja kaznenog djela vodi oružana borba između zaraćenih strana, nego se cijeni niz okolnosti koje su bitne za izvođenje zaključka o tom obilježju predmetnog kaznenog djela. Prema tome, područje na kojem se konkretno odvijaju borbe, ne poklapa se nužno sa geografskom zonom na koju se primjenjuje ratno pravo. Ono se primjenjuje na čitavoj teritoriji zaraćenih država, odnosno, u slučaju internih oružanih sukoba, na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, neovisno od toga da li se na tom mjestu stvarno vode borbe, sve do zaključenja mira ili u slučaju unutrašnjih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje. Dakle, kršenje zakona i običaja ratovanja mogu se počinuti u vrijeme i na mjestu gdje se ne vode nikakve borbe. Slijedom toga, teritorijom zahvaćenom oružanim sukobom treba se smatrati i ona teritorija na kojoj se život ne odvija na način na koji bi se inače odvijao u stanju mira. Međutim, kako je postojao oružani sukob između zaraćenih strana u Hercegovini, a što proizlazi iz izvedenih dokaza te je i nesporna povijesna činjenica, ovaj sud zaključuje da je u konkretnom slučaju u inkriminiranom periodu, u okviru rata koji se vodio u Bosni i Hercegovini, postojao i oružani sukob između HVO-a i A BiH u pojedinim mjestima u Hercegovini, pa tako i u Donjoj Drežnici.

Tijekom dokaznog postupka saslušani su svjedoci: oštećeni „B“, M. Z., I. K., M. Lj., M. J., I. P., K. D., Z. K., H. Č., O. P., E. P., R. A., E. Z. i E. B.

Pročitani su i slijedeći materijalni dokazi: Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju ratnog stanja (Sl. list R BiH, br. 7/92), Odluka Republike Bosne i Hercegovine o ukidanju ratnog stanja (S. list BiH, br. 50/95), Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine PR broj 1163/92 od 20. svibnja 1992. godine (Sl. list R BiH br: 4/92), Odluka o formiranju Hrvatskog vijeća obrane boj: 2/92 od 8. travnja 1992. godine (N. list HZ-Herceg-Bosna, br. 1/92), Ovjerena preslika Rješenje Suda BiH broj X-KR-06/299 od 27. 8. 2007. godine o određivanju mjera zaštite za svjedoke, Zapisnik o prepoznavanju ŽT HNŽ broj T07 0 KT 005688 12 od 4. 5. 2018. god. sa fotodokumentacijom, Zapisnik o prepoznavanju ŽT HNŽ broj T07 0 KT 005688 12 od 11. 4. 2021. god. sa fotodokumentacijom, Matični karton VOB-2 za osobu Hasana Delića, Izvod iz kaznene evidencije za Hasana Delića i to MUP-a HNŽ PU Mostar broj 02-02/5-2-03-02-1456/2022 od 21. 9. 2022. god. (osuđen presudom Općinskog suda Široki Brijeg koja je pravomoćna 13. 9. 2021. godine, zbog kaznenog djela Davanja lažnog iskaza iz članka 348. stavak 3. u svezi sa stavkom 1. i kojom je izrečena uvjetna osuda kojom se utvrđuje kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci koja se neće izvršiti u koliko u roku od jedne godine od pravomoćnosti presude ne počini novo kazneno djelo) i MUP-a HNŽ PU Mostar broj 02-02/5-2-03-02-595/2021 od 7. 4. 2021. godine, Rješenje o prijenosu nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine broj S11 K 010501 12 Kv od 16. 7. 2012. godine, Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 010501 12 Kv od 16. 7. 2012. god., Rješenje Suda BiH broj X-KR-06/299 od 27. 8. 2007. godine, Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-06/299 od 30. 4. 2008. godine, Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRŽ-06-299 od 25. 3. 2009. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka M. Z., ŽT HNŽ Mostar broj T07 0 KTRZ 0005688 19 2 od 4. 6. 2021. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka I. K., ŽT HNŽ Mostar broj T07 0 KTRZ 0005688 12 od 18. 9. 2018. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka M. J., ŽT HNŽ Mostar broj T07 0 KTRZ 0005688 12 od 5. 7. 2018. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka I. P., ŽT HNŽ Mostar broj T07 0 KTRZ 0005688 12 od 5. 7. 2018. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka K. D., ŽT HNŽ Mostar broj T07 0

KTRZ 0005688 12 od 5. 7. 2018. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka M. Lj., ŽT HNŽ Mostar broj T07 0 KTRZ 0005688 12 od 4. 5. 2018. godine, Zapisnik o prepoznavanju ŽT HNŽ broj T07 0 KT 005688 12 od 4. 5. 2018. god. sa fotodokumentacijom, Zapisnik o saslušanju svjedoka Z. K. ŽT HNŽ broj T07 0 KTRZ 005688 12 od 11. 4. 2018. godine, Zapisnik o prepoznavanju ŽT HNŽ broj T07 0 KTRZ 005688 12 od 11. 4. 2021. godine sa fotodokumentacijom, Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka A, Tužiteljstva BiH broj KT-RZ-115/05 od 15. 10. 2006. god., Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka B, Tužiteljstva BiH broj KT-RZ-115/05 od 5. 7. 2006. godine, Akt Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata broj 07/1-45/3-4051/22 od 12. 10. 2022. godine.

Sud je odbio prijedlog obrane za izvođenje dokaza – novinskog članka objavljenog u Večernjem listu ... godine i dvije kaznene prijave protiv nekih svjedoka u ovom postupku. Branitelj je prigodom obrazloženja svog prijedloga naveo slijedeće: „Ja samo želim da ukažem ovom vijeću da se na svjedoke u ovom postupku vrši pritisak, kako medijski, tako i neka druga vrsta pritiska. Mi ne znamo odakle to dolazi. Jučer je objavljen članak u Večernjem listu ... god. gdje svjedok Lj. iznosi sve pojedinosti događaja i svjedočenja sa ovog suđenja, čak šta više, sve ono šta nije odgovarao i nije pozicionirao u jednom vremenskom periodu u kojem se desio događaj, u toj svojoj izjavi za Večernji list, evo je ovdje, ja ću je predati sudu. Ovo će biti samo na okolnost kredibiliteta svjedoka Lj. Mi dokaze imamo još dvije krivične prijave koje su podnesene protiv dva svjedoka za davanje lažnog iskaza. A za drugu stvar, mi konkretno nemamo, ali smo kontaktirani od određenih ljudi, da je vršen pritisak na neke ljude koji nisu svjedočili u ovom postupku, da svjedoče protiv Hasana Delića. To nemamo konkretno sada, to nemamo ništa konkretno, samo želim, a ja ću ovo predati kao dokaz u spis, a vi odbijte ove članke.“

Prije svega, kaznena prijava apsolutno ne znači da je onaj protiv koga je prijava podnesena počinio kazneno djelo – u konkretnom slučaju da su dva prijavljena svjedoka počinili kazneno djelo davanje lažnog iskaza u ovom kaznenom postupku. Samo pravomoćna osuđujuća presuda može polučiti odgovarajuće posljedice i kao takva bila bi od važnosti za konkretan slučaj. Ovo i stoga što samo pravomoćna osuđujuća presuda, sa svim posljedicama takve presude, može dovesti do meritornog zaključka da je svjedok kod davanja iskaza u ovom sudskom postupku dao lažni iskaz. Iz navedenih razloga sud je odbio izvesti kao dokaz ove dvije kaznene prijave protiv nekih svjedoka u ovom postupku.

Glede drugog predloženog dokaza - novinskog članka objavljenog u Večernjem listu ... godine, valja reći da novinski članak koji se predlaže sudu kao dokaz ne može poslužiti kao dokaz ocjene kredibiliteta svjedoka. Naime, ocjena iskaza svakog svjedoka se vrši tako što se iskaz svjedoka dovedu u svezu sa iskazima drugih svjedoka i ostalim dokazima i to je jedini pravilni put za izvođenje zaključaka suda u konkretnom slučaju. Pa i glede kredibiliteta svjedoka. Ovo i stoga što sud svoje zaključke o konkretnom događaju donosi na temelju dokaza izvedenih pred sudom, na način kako je to prethodno obrazloženo, a ne na temelju nekog novinskog članka, odnosno pisanja pojedinog novinara.

Sud je kao dokaz prihvatio i pročitao Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka A, Tužiteljstva BiH broj KT-RZ-115/05 od 15. 10. 2006. godine.

Naime, svjedok „A“ živi u Republici Hrvatskoj te je nakon uredno primljenog poziva za glavni pretres uputio pismo sudu u kome je naveo da on neće svjedočiti u

konkretnom predmetu jer ne želi ponovo prolaziti muku i patnju i prisjećati se tih događaja u kojima je bio žrtva. Posebice je naglasio da je više puta o tim događajima svjedočio pred pravosudnim tijelima u Bosni i Hercegovini. Dakle, svjedok je jasno rekao da neće dati iskaz na glavnoj raspravi.

U konkretnoj situaciji, kada se svjedok decidno izjasnio da neće dati iskaz na glavnom pretresu, potpuno je bespredmetno putem međunarodne pravne pomoći organizirati i provoditi njegovo saslušanje putem video veze, što je obrana predlagala.

Polazeći od odredbe čl. 288. st. 2. ZKP F BiH čitanje iskaza iz istrage ovog svjedoka je moguće ako svjedok bez zakonskih razloga odbija dati iskaz na glavnom pretresu. Nadalje, odredba čl. 12. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka dopušta čitanje iskaza ovih svjedoka iz istrage ukoliko bi se taj svjedok mogao izložiti značajnoj duševnoj boli ako bi se pojavio na glavnom pretresu. S obzirom na okolnosti konkretnog slučaja i jasan stav ovog svjedoka da „ne želi ponovo prolaziti muku i patnju i prisjećati se tih događaja u kojima je bio žrtva“ sud zaključuje da bi svjedok A dolaskom na glavni pretres bio izložen značajnoj duševnoj boli. Na kraju, svjedok A je odlukom Suda BiH, kao i ovog suda, proglašen ugroženim svjedokom.

Iz navedenih razloga sud je zaključio da su u konkretnoj situaciji ispunjeni uvjeti za čitanje Zapisnika o saslušanju zaštićenog svjedoka A, Tužiteljstva BiH broj KT-RZ-115/05 od 15. 10. 2006. godine.

Sud je dopustio čitanje iskaza iz istrage svjedoka M. Z. iz slijedećih razloga. Svjedok je na glavnoj raspravi izjavio da je on bolestan i da ima ozbiljne zdravstvene probleme zbog boravka u logoru za vrijeme rata, da je više puta svjedočio u predmetima ratnih zločina pred Sudom BiH te u sudu u Hagu, da je mentalno nesposoban svjedočiti i da ne bi želio, zbog svog mentalnog stanja, reći nešto što možda nije istina. Dakle, ovdje nije riječ o klasičnom odbijanju svjedočenja bez zakonskog razloga, ali se ipak svodi na činjenicu da svjedok ne želi svjedočiti, odnosno odbija svjedočiti. Zbog toga su i u ovom slučaju ispunjeni uvjeti iz čl. 288. st. 2. ZKP F BiH za čitanje iskaza iz istrage ovog svjedoka Valja napomenuti da je svjedok nakon što je pročitao njegov iskaz iz istrage odgovarao na pitanja branitelja.

Kada je riječ o presudama Suda BiH koje je Tužiteljstvo izvelo kao svoje dokaze sud ih nije cijenio jer je riječ o presudama drugog suda u drugim kaznenim postupcima, pa se i stavovi izraženi u tim odlukama odnose na činjenična i pravna pitanja relevantna za taj predmet. Mogućnost da se prihvate činjenice utvrđene u presudama drugih sudova odnosi se isključivo na presude Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), u skladu sa postupkom i pod uvjetima koje propisuje Zakon o ustupanju predmeta MKSJ Tužiteljstvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH. Upravo ovakav stav je izrazio i Vrhovni sud F BiH u svojoj odluci broj 04 0 K 004624 18 Kžk od 15. 10. 2008. god. Iz navedenih razloga i prihvaćajući u cijelosti navedeno stajalište sud neće svoju odluku temeljiti na Presudi Suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-06/299 od 30. 4. 2008. godine i Presudi Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRŽ-06-299 od 25. 3. 2009. godine.

Da bi žalbeno vijeće Vrhovnog suda F BiH steklo cjelovitu sliku u nastavku će se u cijelosti interpretirati završne riječi tužiteljice i branitelja.

Tužiteljica je navela. Nakon završenog dokaznog postupka smatram da je u cijelosti dokazano da je optuženi počinio kazneno djelo koje mu se optužnicom stavlja

na teret, jer to jasno proizlazi iz provedenih dokaza. Tako proizlazi da je optuženi prekršio pravila međunarodnog prava sadržana u odredbama članka 3. IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine koja zabranjuju da se prema zaštićenim osobama vrši povreda tjelesnog integriteta, vrijeđa osobno dostojanstvo, osobito uvredljivim i ponižavajućim postupcima i da kao takva predstavlja teške povrede konvencije. Da bi se uopće radilo o kamenom djelu Ratni zločin protiv civilnog stanovništava potrebno je utvrditi da li je postojao oružani sukob u vrijeme počinjenja djela, da li su oštećeni bili civilne osobe i kao takve zaštićene normama međunarodnog humanitarnog prava, da li postoji neksus između radnje počinitelja i nastupjele posljedice, kao i da li je optuženi postupao svjesno i voljno znajući da će njegovom radnjom nastupiti zabranjena posljedica. Nesporno je da je u listopadu 1993. godine odvijao oružani sukob između Armije Republike Bosne i Hercegovine i HVO-a u Hercegovini, pa tako i u mjestu Donja Drežnica, općina Mostar, te da je optuženi bio pripadnik vojske Armije Republike Bosne i Hercegovine. Suglasne su izjave svjedoka da su krajem rujna i početkom listopada 1993. godine dovedeni u Donju Drežnicu i to najprije u župni ured gdje su udarani i ispitivani, a potom u crkvu gdje su zatočeni i sve do 23.10.1993. godine fizički i tjelesno mučeni, ponižavani, gdje je vrijeđano njihovo osobno ljudsko dostojanstvo kao i njihova nacionalna i vjerska pripadnost. Iskazi saslušanih svjedoka nisu sasvim suglasni u pogledu dana dovođenja u Donju Drežnicu navodeći da je to bilo početkom 10-og mjeseca 1993. godine, ali iz iskaza svjedoka M. Lj. nesporno proizlazi da su dovedeni u noći 30. 9. 1993. godine, gdje su bili sve do 23. 10. 1993. godine. Da su dovedeni 30.09.1993. godine proizlazi i iz iskaza svjedoka obrane E. P. koji navodi da su neki ljudi dovedeni u crkvu krajem 9. mjeseca 1993. godine. Svjedok B je istakao da se kritični događaj dogodio u noći 3/4 ili 4/5 10. 1993. godine. Svi svjedoci optužbe se nerado sjećaju događaja koji je predmet optužnice, imaju nelagodu kada moraju opisati radnje koje su po naredbi optuženog svjedoci A i B morali činiti. Svi su suglasni da se, radilo kako oni kažu gnusnom činu, a posebno je teško te radnje opisivati oštećenom – svjedoku B, što je i sasvim razumljivo kada se ima u vidu da je proživio užasnu seksualnu torturu sa svojim bratom. Tako svjedok A opisuje kritični događaj na način da su mu Z. K. i Hasan Delić naredili da skinе odjeću, nakon čega su ga tukli dok nije pocrnio, te gasili cigarete po njegovim ramenima i vratu, a zatim ga tukli dok nije izgubio svijest. Posebno ističe da su ga nakon premlaćivanja seksualno zlostavljali na način da su pozvali svjedoka B, njegovog brata, te od njega zahtijevali da ga oralno zadovolji. Napominje da će teške posljedice ovog čina osjećati doživotno i da će zauvijek osjećati patnju zbog proživljenog traumatičnog događaja. Svjedok B se prisjeća da se kritični događaj dogodio po noći, da su prvo prozvali njegovog brata, da su ga tukli ispred ulaznih vrata u crkvu, da je to premlaćivanje trajalo dosta dugo, čuo je udarce i bratovo jaukanje. I njega su prozvali da dođe ispred ulaznih vrata, gdje je osim brata zatekao Z. K. i Hasana Delića. Naredili su mu da se skinе, pa je skinuo hlače i donji veš, odložio ih pored sebe, a zatim su mu naredili da oralno zadovolji brata. Morao je to učiniti u strahu za svoj život, a dok je to radio optuženi i K. su se smijali. Potom su im naredili da se zamijene i nastave sa istim radnjama pa je on to morao učiniti i ponavljati iste radnje kao prethodno njegov brat. Posebno je naglasio da je to najveće poniženje što ga je ikad doživio, posebno kada se ima u vidu da se to odvijalo u crkvi i pred svim drugim zarobljenicima. Činilo mu se da je to jako dugo trajalo, a kada se završilo vratili su ga u klupe dok su brata nastavili tući. Brat mu je sutradan ispričao da ga je tukao optuženi Hasan Delić, zajedno sa Z. K. nogama, kundacima pušaka te da su gasili cigarete po njemu. Ujutro je na bratu vidio posljedice premlaćivanja, jer je

bio sav crn i modar od udaraca. Bio je jako mlad i logično da se teško nosio sa posljedicama radnji koje je morao činiti po naredbi optuženog i K. Ipak je ispričao pojedinim zatvorenicima šta im se desilo. Posebno je dojmljiv njegov iskaz u dijelu kada odlučuje da se povjeri M.Z., navodeći da ga je smatrao prijatnom osobom i da osjetio da mu se može povjeriti. Svjedok M.Z. potvrđuje da mu je svjedok B ispričao šta mu se desilo i šta su mu radili optuženi i Z. K., pojašnjavajući da mu se povjerio riječima, citiram: „uradili su mi jednu strašnu stvar i ne mogu pričati o tome“. Svjedok M. Z. dalje navodi da ga je ohrabrivao da mu ispriča, znajući da je to dobro i za njega, a govoreći mu da će možda nekada izaći iz zatočeništva i da je dobro da se zna šta se dešavalo. Uvjerio ga je da mu se povjeri, pa mu se svjedok B ispričao da su ga natjerali na gnusan čin, felacio svom bratu. Svjedok M. Z. posebno naglašava da bi od sveukupnog nečovječnog i neljudskog ponašanja kojeg su svi doživjeli u crkvi, posebno izdvojio ovo perverzno seksualno zlostavljanje, jer je siguran da je ostavilo najdublji trag na braću A i B, njega osobno, a isto tako i na ostale zatočenike. Posebno je istakao da se taj „užas“ dogodio prvih pet dana njihovog zatočeništva. Svjedok Z.K. je između ostalog izjavio da su za vrijeme njihovog zatočeništva u crkvi dolazili pripadnici Armije BiH koji su ih navodno čuvali, ali na način da su ih maltretirali i premlaćivali, da su sa Z.K. uvijek dolazili isti vojnici, njih 5-6, da nije vidio, ali je čuo da su dvojicu braće zatočenika seksualno zlostavljali. Svjedok je tražio način kako da objasni ovo seksualno zlostavljanje pitajući Sud kako će to objasniti, a onda ipak objasnio riječima osjećajući veliku neugodnost „morali su pušiti jedan drugome“. Na fotoelaboratu je prepoznao optuženog Hasana Delića kao osobu koja je svakodnevno dolazila s drugima u grupi i kao osobu koja ih je svakodnevno maltretirala na razne načine u katoličkoj crkvi u Drežnici. Svjedok I. K. je potvrdio da je 5-6 mlađih momaka svakodnevno dolazilo u crkvu da ih premlaćuje i da je od drugih zatvorenika saznao da su braća seksualno zlostavljana. Svjedok M. Lj. je izjavio da je jedne večeri, u poslije ponoćnim satima, dok su zatočenici sjedili u klupama, vladala grobna tišina, da nisu smjeli govoriti ni hodati, a jedini zvukovi i to galama i lomljivina u crkvi je bila kada su ih maltretirali. Te noći je čuo šuškanje, tihi razgovor, neke zahtjeve i „predstava je počela“, shvatio je da su od braće zahtijevali da skinu donji dio odjeće, a zatim su ih prisilili na oralni seks. Napomenuo je da je po prirodi dosta stabilna osoba, ali da je te prilike i kod njega nastupio jedan osjećaj o kojem je teško govoriti. Također je istakao da je to trajalo do sitnih sati u noći, te da su ujutro braća izgledala jadno, deprimirano, poniženo i povrijeđeno. Imena drugih stražara je saznao od M. D. Nema nikakve sumnje, oprostite, da je to učinio optuženi Hasan Delić, a njegovo ime i ime nekih drugih stražara je saznao od M.D., koji je bio približno njihove dobi, sa njima se kretao, družio i živio, tako da su ga dobro poznavali, kao i on njih. Tako svjedok spontano objašnjava „znao je i koji broj cipela nosi“, misleći na Hasana Delića, kako bi što bolje objasnio da ni u jednom trenutku nije bilo mjesta sumnji u njegov identitet. Osim toga, svjedok M.Lj. je prepoznao optuženog na fotoelaboratu kao osobu koja je dolazila u crkvu, skoro svakodnevno, mučila i zlostavljala zatvorenike. Svjedok M. J. je posvjedočio da je kritične prilike čuo neko komešanje na ulaznim vratima u crkvu, a nakon toga naredbu da izađu vani i da jedan drugom stavljaju polne organe u usta, da su braća ujutro izgledala kao da im je sve pokopano, te je u sudnici prepoznao optuženog kao osobu koja je naređivali braći da čine spomenute radnje. Na upit suda da pojasni kako zna da je to optuženi Hasan Delić, svjedok je ustrajao u tvrdnji da je to sigurno taj, prepoznao ga je po njegovoj „faci“ čim ga je vidio u hodniku suda, te da ga sada ne može ni gledati. Prilikom unakrsnog ispitivanja na okolnost identiteta optuženog, spontano je naglasio „to je taj, što sjedi do tebe“, misleći na optuženog koji je sjedio pored branitelja. Svjedok K.D.

je izjavio suglasno kao i ostali svjedoci optužbe, te je pojasnio da je sutradan od ostalih zatvorenika čuo da su braća seksualno zlostavljana, da je te noći bio tako premlaćen da su mislili da neće preživjeti. Svjedok I. P. se prisjeća da su svjedoci A i B premlaćivani, te da je čuo vojničku naredbu „sjedi dole“, da je svaki od njih dvojice „radio ono što je radio“ tj. oralno zadovoljavao jedan drugoga, a sve je trajalo čitavu vječnost. Očigledno je da su svi svjedoci optužbe čuli, a neki i vidjeli kritični događaj, ali da je svima jako neugodno i neprijatno pričati šta se desilo, što je i sasvim razumljivo. Možemo samo zamisliti strahotu koju su oštećeni morali proživjeti kritične noći izvršavajući naredbe optuženog i K., koji su se za to vrijeme smijali, kao i osjećaj poniženja koji po njihovim izjavama nikad nije ni prestao. Nesporno je da su svi svjedoci jasno i suglasno izjavljivali da su Hasana Delića viđali svakodnevno u crkvi, ali da su njegov identitet saznali od zarobljenika koji ga je dobro poznao od ranije, M. D. Obrana optuženog je osporavala njegovo sudjelovanje u inkriminiranim radnjama alibijem, što proizlazi iz iskaza svjedoka H. Č. kao i njegovim ranjavanjem u glavu 5. 10. 1993. godine, zbog kojeg nije mogao dolaziti u crkvu, što proizlazi iz iskaza ostalih saslušanih svjedoka obrane. Svjedok H. Č. tvrdi da je bio zapovjednik brigade Samostalnog drežničkog odreda i da je zajedno sa svojim vojnicima bio na simultanoj operaciji u mjestu Batačke Lazine sve do 3. 10. 1993. godine kada su se vratili u Donju Drežnicu, gdje su se zadržali samo sat vremena i odmah nakon toga, iste večeri, otišli u akciju na Vrde. Ovaj svjedok obrane jako uvjerljivo svjedoči, a posebice iznosi tvrdnje da su ga svi vojnici čekali ispred zapovjedništva oko sat vremena prije odlaska na Vrde, te da svi, ali baš svi vojnici napuštaju Donju Drežnicu i odlaze u nastavak operacije. Ovakva njegova tvrdnja nije u suglasnosti sa izjavom svjedoka odbrane R. A. koji tvrdi da je operacija na Vrdima započela 4. 10. 1993. godine, tek sutradan i da su u jutarnjim satima otišli u nastavak vojne akcije. Očigledno je da svjedok H.Č. u svom dijelu, u ovom dijelu, konstruira svoj iskaz iz dva razloga. Prvi razlog je da pomogne optuženom, svom vojniku u cilju izbjegavanja kaznene odgovornosti elimnišući svaku mogućnost da je optuženi kritične prilike ili kritične noći mogao otići u crkvu i počinuti kazneno djelo za koje se tereti. Drugi razlog je da ukloni svaku eventualnu mogućnost postojanja njegove kaznene odgovornosti, jer je i on kao zapovjednik brigade, ukoliko je znao ili mogao znati da se u logoru Crkva Svih Svetih u Donjoj Drežnici dešavaju zločini od strane njegovih podređenih vojnika, bio dužan i morao prijaviti i kazniti počinitelje, svoje podređene vojnike, što očigledno nije učinio. Svjedok O.P. navodi da se dobro sjeća da je prilikom akcije na Vrdima optuženi doveden u ambulantu zbog ranjavanja u glavu, ali se nije mogao precizno izjasniti o kojoj vrsti i težini ozljede se radi. Napominje da je previo ranu, ali da ne zna da li je ta rana bila na kosmatom dijelu glave ili na sljepoočnici. Sasvim je neodređen po pitanju težine ranjavanja, ali se sjeća da je optuženi došao na nogama, te da je nakon previjanja otišao kući. Kada se ima u vidu dopis Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata iz kojeg je vidljivo da je optuženi dana 5. 10. 1993. godine ranjen metkom u glavu, onda je razumljivo i svakom prosječnom čovjeku da se radilo o okrznuću, jer bi u suprotnom metak u glavu značio smrt ili potrebu za hitnom medicinskom intervencijom, u vidu operativnog zahvata. Indikativno je da na istom dopisu ministarstva nema protokola RMC-a o spomenutom ranjavanju, pa je očigledno da to ranjavanje nije ni evidentirano u spomenutoj zdravstvenoj ustanovi. Samim tim takvo ranjavanje nije moglo spriječiti optuženog da u noćnim satima dolazi u crkvu i maltretira zatočenike, kao što su to potvrdili svi svjedoci optužbe koji nemaju nikakvog motiva ni razloga da lažno terete upravo optuženog. Nadalje svjedok obrane E. P. navodi da mu nije poznato da su u crkvu u Donju Drežnicu dovedeni

zarobljenici, ali da je čuo da su dovedeni neki ljudi krajem devetog mjeseca s tim da ga to nije interesiralo. Nelogičan je i neprihvatljiv njegov iskaz u tom dijelu kada isključuj, svaku mogućnost spoznaje da se crkvi nalazio logor što je i sasvim razumljivo obzirom da je bio komandant jedinice i da je kao nadređeni bio dužan i morao prijaviti i kazniti počinitelje koji su njegovi podređeni, a što očigledno nije učinio. Iskazi svjedoka obrane E. B., R. A. i E.P. koji su ispitivani na okolnost ranjavanja optuženog su irelevantna, jer je iz provedenih dokaza očigledno da su se inkriminirane radnje dogodile prije ranjavanja i to najvjerojatnije u noći 3. na 4. 10. 1993. godine ili 4. na 5. 10. 1993. godine. Kako se akcija na Vrdima provodila u Donjoj Drežnici, optuženi je mogao doći do crkve i zlostavljati zatvorenike do kasnih noćnih sati kao što tvrde svjedoci optužbe. Očigledno je da su svi svjedoci obrane pokušavali pomoći optuženom u cilju izbjegavanja kaznene odgovornosti isključujući svaku mogućnost dovođenja zatvorenika u crkvu, a samim time i postojanja logora, pa smatram da ih sud treba kritički cijeliti kao iskonstruirane u cilju pomaganja obrani optuženog. Iz iskaza svih svjedoka optužbe nesporno proizlazi da je optuženi dolazio u crkvu, skoro svakodnevno u noćnim satima, da je sudjelovao u zlostavljanju zatočenika A i B, a i ostalih zatočenika, jer ga svi svjedoci optužbe nazivaju imenom i prezimenom i opisuju na isti način, kao mladog, crne kose, srednje građe i višeg, te posebno naglašavaju da nikada nije bio upitan njegov identitet. Tužiteljstvo je predložilo da se izvrši uvid u pravomoćne presude Suda BiH protiv optuženog Z. K. Sasvim je jasno da se na temelju spomenutih presuda ne mogu donositi zaključci o kaznenoj odgovornosti optuženog, ali se radi o odlukama koje je donio nadležni sud u zakonito provedenom postupku i koje su javno objavljene i kao takve dostupne svim građanima u Bosni i Hercegovini. Iz spomenutih presuda je vidljivo da je optuženi Hasan Delić bio svjedok obrane u postupku protiv K., te da je propisno upozoren na dužnost kazivanja istine pred sudom izjavio „...da se dobro se sjeća, nakon akcije u kojoj je sudjelovao i Z.K., zajedno sa još nekim vojnicima po nadimcima „Đ.“, „Z.“ i „N.“ otišao u crkvu. Dobro se sjeća te noći kada je odmah iza vrata crkve zatekao jednog mlađeg muškarca, odnosno svjedoka A, kojeg je pitao odakle je i kako je zarobljen, a kada mu je ovaj odgovorio, onda mu je naredio da pozove svjedoka B, te ih prisilio na oralni seks.“ Očigledno je da je optuženi u spomenutom postupku pomagao tada optuženom Z. K. preuzimajući cjelokupnu odgovornost na sebe i želeći mu na taj način pomoći, kao što to u ovom postupku rade svjedoci obrane, što je i sasvim razumljivo kada se ima u vidu da su jako bliski sa optuženim, jer su rođeni u istom selu, poznaju se od djetinjstva, neki su i u srodstvu, a zajedno su prošli i ratna dešavanja, što je dodatni razlog za pomaganje obrani optuženog. Također, nažalost, moram napomenuti da je branitelj optuženog iznio neutemeljene i neistinite tvrdnje navodeći „mi konkretno nemamo, ali smo kontaktirani od određenih ljudi, da je vršen pritisak na neke ljude koji nisu svjedočili u ovom postupku, da svjedoče protiv Hasana Delića“ iz kojih navoda proizlazi da sam vršila pritiske na neke svjedoke, što je zabranjeno, mada branitelj paušalno iznosi ovakve teške optužbe ne konkretizirajući o kojoj vrsti pritiska i o kojim svjedocima se radi, niti na koji način je došao do takvih neutemeljenih i izmišljenih tvrdnji, što je posebno uvredljivo. Iz prednjih razloga predlažem i smatram da je izvan svake razumne sumnje dokazano da je optuženi Hasan Delić počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret, na način kako je to i opisano u optužnici pa predlažem sudu da ga oglasi krivim i kazni po zakonu, a da pri tome cijeni sve okolnosti od kojih ovisi visina kaznene sankcije. Od otegotnih okolnosti posebno bih istakla njegovu raniju osuđivanost, kao i okolnost da su oštećeni braća i da još uvijek osjećaju posljedice zbog počinjenog kaznenog djela, te navode da će ih doživotno osjećati.

Branitelj je u svojoj završnoj riječi naveo slijedeće. Nasuprot navodima kantonalne tužiteljice u svojoj završnoj riječi obrana smatra da u toku postupka koji je proveden protiv optuženog Delić Hasana nije van razumne sumnje dokazano da je isti počinio krivično djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret, te predlaže sudu da optuženog oslobodi od optužbe. Prije nego što krenem sa završenom riječi, prvo ću se referisati na završnu riječ tužiteljice. Ja ako sam rekao u toku postupka da neko utiče na svjedoke, ja ni u jednom momentu nisam aludirao da to radi Tužilaštvo. Mi pretpostavljamo od kojih svjedoka to ide, a vidjet ćemo hoće li se u fazi istrage, koja bude vođena protiv ovih svjedoka, (ne čuje se), to i saznati. Tako da tužiteljica nema apsolutno nikakvoga razloga niti sam aludirao da to ona radi. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine utvrđena su pravila po kojima su dužni da postupaju sudovi, tužilaštva i svi učesnici u krivičnom postupku koja trebaju osigurati da niko nevin ne bude osuđen. U toku postupka Tužilaštvo je saslušalo sedam svjedoka optužbe i to oštećenog svjedoka B, M. Z., I. K., M. Lj., M. J., I. P., K.D. i Z.K., te je pročitale zapisnike iz istrage oštećenog svjedoka A i zapisnik iz istrage svjedoka M. Z., koji je bio u sudnici u vrijeme čitanja zapisnika. Obrana u prvom redu smatra da nije bilo zakonskih uslova da se čitaju ova dva iskaza, niti da sud na ovako, na ovakvu izvedenim dokazima može osnovati svoju presudu. Članom 296. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine propisano je da sud zasniva presudu na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu. Na glavnom pretresu dana 16. 9., a na prijedlog tužioca sa glavnom pretresu od 15. 9. 2022. godine, sud je dozvolio da se čita iskaz oštećenog svjedoka A dat pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine. U konkretnom slučaju nije bilo niti jednog zakonskog razloga za primjenu odredbi člana 288., stav 2. Krivičnog Zakona Federacije Bosne i Hercegovine, pardon Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, s druge strane niti svjedok Z. nije bio podvrgnut direktnom ispitivanju od strane tužioca, nego je isti zapisnik iz istrage čitan, a sve na osnovu člana 288. stav 2. Zakona o krivičnom postupku, iako je svjedok bio prisutan u sudnici. Njegov iskaz u pogledu identiteta osobe koja je počinila krivično djelo je irelevantan, jer su njegova saznanja posredna, isti nikada nije vršio radnju prepoznavanja, ovakav svjedok nije bio očevidac događaja koji se optuženom Deliću stavlja na teret. O tome šta se desilo je saznao od svjedoka B, tek kada su zatvorenici iz Drežnice prebačeni u Jablanicu. Prilikom slušanja završnih riječi tužiteljice, stečen je dojam da je van razumne sumnje optuženi taj koji je počinio, zajedno sa Z. K., to krivično djelo. Apsolutno obrana nije stekla takvo uvjerenje. Čak što više izjava tužiteljice, odnosno završne riječki tužiteljice su kontradiktorne u pogledu iskaza ostalih svjedoka koji su davani, ako je Hasan Delić, a smatram dokazanom činjenicom, bio ranjen 5. 10., a iskazi pojedini svjedoka koji su vršili prepoznavanje Hasana Delića, a koji tvrde da ja Hasan Delić, s imenom i prezimenom cijelo vrijeme bio u crkvi od početka do kraja i dolazio sa Z. K., zašto niko od tih svjedoka koji su vršili radnju prepoznavanja, nisu rekli ovo je Hasan Delić, a ne ovo je jedna od osoba koja je dolazila u crkvu. Zašto niko, ako je notorna činjenica da je Hasan Delić 5. 10. bio ranjen u glavu, zašto niko od tih svjedoka, bilo kako da je ranjen, da li je to okrznuće bilo, kako kaže tužiteljica ili da je to neka vrsta, druga vrsta povrede, mi ne znamo. Istina je da nema nalaze RMC-a. Ne može ni biti 93. godina gdje jedan stomatolog u vanrednim okolnostima, ratnom stanju, zbrinjava zaposlenike, ranjenike, a za to nije čak ni kvalifikovan. Ovo na posebno ukazuje na činjenicu da niko od svjedoka Tužilaštva ne poznaje Hasana Delića, niti je bilo tko od svjedoka vam razumne sumnje potvrdio njegov identitet, da je zajedno sa Z.K. učestvovao u počinjenju ovoga krivičnog djela. Niko to ne

posredno nije posvjedočio. Niti jedan svjedok na neposredna, nije neposredan u smislu utvrđivanja identiteta osumnjičenog, niti ijedan svjedoka sa sigurnošću je doveo u vezu lik i identitet, ime i prezime optuženog koji je, koji se u crkvi dogodio početkom mjeseca oktobra 1993. godine. Svjedok B u svom iskazu navodi kao je, da je krivično djelo sa Z. K. počinio Hasan Delić, a da su mu navodno to rekli jablaničani koji su boravili u crkvi, a koji su navodno poznavali Hasana Delića, a on se o tome navodno povjerio svjedoku M. Z. Ovdje sudu ukazujem na činjenicu da niti jedan od svjedoka koji je lično poznavao Hasana Delića, a koji su bili zatvoreni u crkvi, nisu saslušani pred ovim sudom, iako svi svjedoci u svojim iskazima nabrajaju imena i prezimena zatvorenika koji su bili zatvoreni u crkvi i koji su bili saslušani u toku istrage i na ovom glavnom pretresu, niti jedan imenom i prezimenom zatvorenik iz Jablanice ili bilo koji drugi zatvoreni, pa čak spominje se i ovaj D. izvjesni, nije saslušan, koji navodno lično poznaje Hasana Delića. Prilikom unakrsnog ispitivanje od strane odbrane, ovom svjedoku je i prezentovan dio iskaza koji je on dao pred sudom, odnosno pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, a u pogledu identiteta optuženog Hasana Delića, jer je isti u tom iskazu pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine spomenuo dvojicu Hasana Delića, a to je Hasan Delić i Hasan Delić zvani N. Na intervenciju tužiteljice u unakrsnom ispitivanju, a i ovoga suda, da svjedok se izjasni da li samim tim što je naveo da je to počinio Hasan Delić isključuje Hasana Delića zvanog N., on je rekao da ga ne može isključiti. Citirat ću dio iskaza ovog svjedoka sa glavnog pretresa 15. 9. 2022. godine, a kada mi je odbrana prilikom unakrsnog ispitivanja postavljala pitanja na okolnost vremena počinjenja krivičnog djela, kada se svjedok vrlo decidno izjasnio na tu činjenicu, a ovo čitam radi njegovog iskaza od 26.10. koji je pozicioniran u vremenu kada bi mogao Hasan Delić to počinuti, početkom mjeseca obzirom na ove dvije akcije i luft koji se tu našao. „Branitelj: otprilike koje večeri od momenta kada ste dovedeni, koje večer vam se to dogodilo. Nisam imao sata, pa ne znam, samo znam da je po noći. Branitelj: da je po noći. Ne znate koja je to noć zaredom bila? Možete li se toga sjetiti? To je na početku, svjedok odgovara, to je na početku kad su nas doveli u Drežnicu, ne mogu ja sad reći je li prva noć, druga noć, ne mogu se sjetiti, samo znam da je prvih noći kad smo došli.“ Upravo iz tog razloga i cijelo vrijeme sam se ja pozivao da svjedoci mijenjaju svoj iskaz i ovo je prvi put da mi se u sudnici dešava da svjedoci optužbe na dijelove iskaza koji su dali pred kantonalnim tužiocem u fazi istrage, ne jednom, nego radi se o 5, 6 iskaza svakog svjedoka koji je dat, kako pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, tako pred Sudom Bosne i Hercegovine, pred Tužilaštvom kantonalnim u Mostaru, pred ovim sudom, jednom ili dvaput u slučaju zaštićenog svjedoka B. Oni te iskaze mijenjaju na štetu optuženog. Doživljavao sam vrlo često da svjedoci optužbe iskaze koji su davali pred Tužilaštvom, a koji terete optuženog, mijenjaju na glavnom pretresu u korist optuženog, ali ovo prvi put doživljavam da dijelove iskaza dati u istrazi, koji su išli u prilog optuženog, mijenjaju na glavnom pretresu na štetu optuženog. Upravo ovaj dio svjedoka smatram neistinitim, iskaz koji je dao dana 26.10., a ne vjerodostojnim i nepouzdanim, jer se svjedok mjesec dana prije toga izjasnio da je moguća i prva, druga, treća, zna da je bilo početkom i svaku noć uključio, da bi iskaz promijenio isključio prije prve dvije noći, dao mogućnost da je to treća, s treće na četvrtu ili s četvrte na petu, ali bliže ovoj treća ne četvrtu, što je upravo ta to bi se definisalo i stavilo u kontekst da je Hasan Delić mogao, kad su se vratili u komandu, otići pa počinuti to krivično djelo. Ja tvrdim da ovaj svjedok nije mogao i takav iskaz njegov nije logičan, jer niko od svjedoka nije nikada u posljednjih 29 godina precizirao vrijeme počinjenja krivičnog djela u kontekstu noći kad je ono počinjeno. Ovi svi svjedoci, ja imam, dobio sam od Suda Bosne i Hercegovine

njihove iskaze iz istrage davane pred Tužilaštvom, njihove iskaze pred Sudom Bosne i Hercegovine sa glavnih pretresa i transkripte i audio snimke, nikad niti jedan, ako ih je devet puta pet, su davali iskaze u pogledu vremena počinjenja, večeri kad se djelo, nikad niti jedan nije potvrdio niti se mogao sjetiti ni prije dvadeset pet, ni petnaest, ni pet, ni na glavnom pretresu, kada se to krivično djelo dogodilo. Iskaz svjedoka M. Lj. sa glavnog pretresa od 15. 9. je nevjerodostojan, kontradiktoran i neistinit u smislu identifikacije optuženog Hasana Delića, sa osobom koja je zaista počinila to krivično djelo. Ovaj svjedok je jasno opisao da je to, da je osoba koja je to počinila bio vojni policajac, profesionalan, dobro obučan, imao opremu vojne policije, imao pendrek, on je bio kralj broj dva, a kralj broj jedan je bio osuđeni Z.K. Kad se iskaz ovog svjedoka dovede u vezu sa materijalnim dokazom Tužilaštva dokumentom vojne evidencije, jediničnim kartonom blok dva, kao i materijalnim dokazom odbrane, aktom Federalnog ministarstva za pitanja boraca, invalida obrambeno-oslobodilačkog rata od 12. 10. 2022., proizlazi da je osumnjičeni Delić pripadao rodu pješadija, numeričke oznake VES-a 11102. Kada se ovaj dio iskaza ovog svjedoka dovede u vezu sa iskazom svjedoka odbrane H. Č., čiji iskaz ni tužiteljica na, u svojim završnim riječima ne spori i smatra ga vjerodostojnim, koji je u to vrijeme bio pomoćnik komandanta za operativne poslove, koji je na nastanku glavnog pretresa dana 20. 10. 22. godine izjavio da je optuženi Delić diverzant sa šifrom VES-a 11102, a da je šifra VES-a vojne policije 11107, jasno se može zaključiti da Hasan Delić nije bio vojni policajac. U pogledu identiteta počinioca ovoga krivičnog djela, a u kontekstu svjedočenje svjedoka Lj. u dijelu iskaza da je Hasan Delić bio kralj broj dva, koji ih je penderčio. Odbrana tvrdi, a u kontekstu provedenih dokaza, da ta osoba nije bio optuženi Delić. Takav zaključak se jasno može izvesti iz činjenice koja je utvrđena nesporno i notorna činjenica u toku ovog postupka, a da je Hasan Delić 5. 10 bio ranjen metkom u glavu. Ako pođemo od te činjenice da je Hasan Delić 5. 10. bio ranjen metkom u glavu, a da je on bio kralj broj dva sa kraljem broj jedan Z. K. Kako je moguće da niko u cijeloj, za vrijeme cijelog boravka zatvorenika u crkvi nije primijetio jednu karakteristiku na tom kralju broj dva, a koji je navodno Hasan Delić. Kako niko nije vidio povez na glavi. Da se radilo o najobičnijoj ogrebotinu, a ne ožiljku koji dan danas Hasan ima na glavi, to se moralo primijetiti. Niko, pitao sam svjedoke, jeste li nešto primjećivali specifično na licu Hasana Delića. Niko nije primijetio ništa, zato što to nije bio Hasan Delić. Da je to bio Hasan Delić, a da je nakon 5. 10. dolazio u crkvu, oni bi primijetili da on ima povez na glavi, jer tek tako poslije ranjavanja, bilo kakvog i bilo kakve ogrebotine, to je ipak jedan upečatljiv, upečatljiv momenat. Svjedoku Lj. je od strane tužiteljice na glavnom pretresu, prezentovan zapisnik o prepoznavanju od 4. 5. 2018. godine, koji je pod rednim brojevima pet, sedam i deset, foto elaborata prepoznao određene osobe. Ovdje sudu ukazujem da svjedok je vršio prepoznavanje na osnovu fotodokumentacija. Iz njegove izjave date na zapisnik o prepoznavanju 4. 5. 18. godine, proizlazi da osobe pod rednim brojem pet, sedam i deset su osobe koje viđao u crkvi, a ne osobe koje su učestvovala u počinjenju krivičnog djela koje se optuženom Deliću stavlja na teret. Ovaj svjedok, od ove tri osobe, prepoznaje i osobu pod rednim brojem deset. Pod rednim brojem deset radi se osobi D. M. koji je 1984. godište, koji je u vrijeme počinjenje ovoga krivičnog djela imao devet godina. Ono što je bitna činjenica kod ovog prepoznavanja da ovaj svjedok, iako tvrdi na glavnom pretresu i upire prstom u optuženog Delića zato što je jedini koji sjedi pored mene u ovoj sudnici, kaže on je to znam ga kad mu facu vidim, to je on. Kako mu je facu vidio slika iz 92., 93. godine. Kako nije rekao e to je taj kralj broj dva koji je zlostavljao nas sve u crkvi, cijelo vrijeme boravka od početka do kraja. Kada se analizira i cijeni iskaz ovog svjedoka

pojedinačno, ali i u vezi sa ostalim dokazima koji su prevedeni na glavnoj raspravi, jasno je da se sa sigurnošću ne može izvesti zaključak da je optuženi Delić jedan od počinitelja krivičnog djela za koje se tereti, odnosno materijalni dokazi i zapisnik o prepoznavanju isključuju optuženog Delića kao počinioca ovog krivičnog djela. Sva saznanja u vezi sa identitetom osobe koja je činila ova djela, a da se radi o Hasanu Deliću su posredna. Zapisnik o prepoznavanju predstavlja neposredan dokaz, a kojem se ovaj svjedok vrlo jasno mogao izjasniti da je to taj Hasan Delić i doveo u vezu ime i lik te osobe. U vezi sa konkretnim događajem za koji se sudi optuženom, sudu ukazujem i na činjenicu da je ovaj svjedok promijenio svoj iskaz na glavnom pretresu, a o čemu svjedoči i materijalni dokaz zapisnik o saslušanju svjedoka pred Kantonalni tužilaštvom u Mostaru od 4. 5. Na glavnom pretresu isti je izjavio da je optuženi Hasan Delić učestvovao u počinju krivičnog djela, dok je na zapisnik od 4. 5. koji je dat pred tužiocem izjavio citiram: „Sjećam se jedne noći sam sjedio na klupi zajedno sa drugim zarobljenicima, kada sam čuo naredbu, a ubrzo nakon toga sam krišom vidio skinute donje dijelove odjeće i veša dvojice braće koji su imali 20-ak godina, a koji su morali da izvode seksualnu radnju stavljanje polnog organa u usta jedan drugom, dok su drugi sve to promatrati i da to rade jedan drugom od onih koji su im to raditi. To je trajalo, meni se čini kao vječnosti. Ja se ne mogu izvesti ko je to naredio, niti ko je sudjelovao u tim radnjama tražeći da mu se to radi.“ U smislu izmjene ovog iskaza na glavnom pretresu ovaj svjedok nije dao valjan razlog zbog čega je promijenio svoj iskaz, čak šta više malo je i djelovao bahato prilikom obrazlaganje razloga zbog kojih on se sada kao sjeća, a onda se nije sjećao, eto sjetio se, tako je rekao. Iskaz, tako da apsolutno taj iskaz koji je on dao u kontekstu da je to uradio Hasan Delić optuženi Hasan Delić, kad kažem optuženi, to je optuženi Hasan Delić, a ne taj Hasan Delić na kog oni misle, nevjerodostojan i nepouzdan. Iskaz svjedoka Z. K. i I. K. nisu relevantni, jer u tom svjedočenju ne daju nikakve informacije o krivičnom djelu koje je počinjeno prema svjedocima A i B. Isto nisu vidjeli, niti su znali da se događaj, da se dogodio taj događaj. O istom su tek naknadno saznali. Svjedok P. I. je bio u crkvi kada se desio događaj, ali da isti nije vidio ko je to naređivao, te da se sjeća samo K.Z. Isti se na pitanje tužiteljice da se izjasni da li je optuženi jedan od dvojice koje opisuje, a koji su bili uz K., izjašnjava da se ne može sjediti. Interesantno je da pojedini svjedoci navode da su od zatvorenika iz Jablanica, a koji su navodno, to sam već rekao, i poznavali Hasana Delića, saznali da se tu radio o Delić Hasanu, što od kojih ni jedan svjedok nije spomenuo ime bilo kojeg od tih svjedoka. Ono što ja smatram, a da mi se tužiteljica ne naljuti, da je u fazi istrage, da bi postojala uopće osnovana sumnja da je ovaj optuženi počinio to krivično djelo, trebala provesti radnju prepoznavanja ili barem pokušati provesti radnju prepoznavanje, kao što je to urađeno sa ova dva svjedoka prema oštećenim A i B. Ne samo ovo Tužilaštvo nego i Tužilaštvo Bosne i Hercegovine u fazi prikupljanje dokaza vezan za ovo krivično djelo. To nikad nije učinjeno, tako da ovaj glavni pretres se sveo na to u utvrđivanju identiteta da li je optuženi ta osoba ili nije. Ja u potpunosti razumijem Kantonalno tužilaštvo i problematiku da nakon toliko godina i budu, a prebačeni predmeti i koje probleme imaju sa dokazivanjem tog, tih predmeta, ali mislim da svi trebamo biti oprezni u donošenju i utvrđivanju činjenica i donošenju odluka, a odbrana zaista smatra da, ne da smatra, nego nije dokazano, znači tvrdimo da nije dokazano van razumne sumnje da je optuženi Hasan Delić počinje to krivično djelo. Ne sporimo da se ono desilo, ali ova osoba ga nije počinila. Već sam rekao mi smo podnijeli krivične prijave protiv ova dva svjedoka, imamo svu dokumentaciju. Ja ću se ukazati sudu na ono najbitnije u konkretnom slučaju, a radi se o primjeni načela pretpostavka nevinosti i načela in dubio pro reo. Općenito i u odnosu na radnje, na

radnju kojom se tereti optuženi, (ne čuje se) se poziva na odredbe člana 3., stav 1. i stav 2. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno prava na presumpcija nevinosti i načelo in dubio pro reo. Smisao pretpostavke nevinosti jeste da svako ko je optužen za krivično djelo ima pravo da se smatra nevinim dok se na zakonik način ne utvrdi njegova krivnja. Presumpcija nevinosti ima posljedice da optuženi nije dužan da se brani ali ima pravo na odbranu. Optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na Tužilaštvu. Presumpcija nevinosti se odnosi, ne samo na krivnju, već i na sve druge elemente koji stoje u međusobnoj vezi sa pojmom krivičnog djela, odnosno radnji izvršenja protivpravnosti i kažnjivosti krivičnog djela. Tužilaštvo nije uspjelo dokazati da je optuženi počinio krivično djelo. Načelo ili princip in dubio pro reo određuje da sud sumnju u pogledu postojanja činjenica koja čine obilježja krivičnog djela ili o kojima zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Zakonska odredba o rješavanju činjenica u korist optuženog, obuhvata kako činjenice koje čine obilježja krivičnog djela tako i činjenice koje se odnose na primjenu krivičnog zakonodavstva. S toga svaka sumnja u pogledu neke pravne relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženog, a činjenice koje su protiv optuženog, moraju se utvrditi sa sigurnošću i van razumne sumnje, odnosno sud ne može sumnjati u njihovo postojanje. U vezi s tim zakon obavezuje sud da savjesno ocjeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene dokaza izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana. Drugim riječima sud je dužan donijeti oslobađajuću presudu, ne samo u slučaju kada je dokazana nevinost, već i u slučaju kada nije dokazana krivnja optuženog. Činjenice protiv optuženog se moraju utvrditi sa potpunom sigurnošću, a ako postoji sumnja u pogledu tih činjenica, one se ne mogu uzeti kao utvrđene već se imaju smatrati neutvrđenim. Činjenice koje idu u korist optuženog po ovom principu se uzimaju za utvrđene, čak i onda ako su samo vjerovatne, to jeste ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i onda ako je postojanje činjenica na štetu optuženog vjerovatnije. Zaključak suda o potencijalnoj krivnji Delića bi trebao i morao biti zasnovan na činjenicama koje se objektivno i van razumne sumnje mogu povezati s njim i navodno počinjenim krivičnim djelom. Te činjenice trebaju i moraju tvoriti jasnu i logičnu cjelinu, a činjenični zaključci suda moraju biti lišeni svih elemenata koji se nalaze u sferi nagađanja i pretpostavljanja. Odbrana još jednom tvrdi da optuženi ovo krivično djelo nije počinio, a ja molim ovaj sud da uz savjesnu ocjenu svakog dokaza pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, donese presudu kojom će optuženog osloboditi optužbe.

Analizirajući sve provedene dokaze, kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj povezanosti, i dovodeći ih u svezu s obranom optuženika sud je utvrdio da je optuženik Hasan Delić počinio radnje opisane u izreci ove presude i našao da u tim radnjama stoje sva obilježja bića kaznenog djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. stavak 1. u svezi sa člankom 22. KZ SFRJ, oglasio ga je krivim i odlučio kao u izreci iz slijedećih razloga.

Svjedok B je na glavnom pretresu izjavio da su on i brat zarobljeni kada su prelazili planinu Bokševicu, bili su naoružani i u vojnim uniformama. Oružje su predali kada su ih zarobili. Krajem rujna, početkom listopada odvedeni su u Drežnicu. Odvedeni su i D. M., bio je M. Z., M. Lj., ne mogu baš puno da se sad sjetim. Bilo je oko dvadesetak zarobljenika, bili smo smješteni u crkvi. U crkvi je bilo slabo osvjetljenje. Znam da su nas poredali u stolice svi smo sjedili po jedan u klupama imali smo brojeve na sebi i onda su nas prozivali po brojevima. Brata su prozvali i

znam da su ga tukli, tukli su ga dobro čulo je se. Ostali zarobljenici su svi bili u klupama sjedili i morali su pognute glave biti. Premlaćivanje brata je trajalo dugo. Čuo sam kako je jaukao. Kasnije su prozvali i mene da izađem dole. Došao sam gdje je brat, tu je bio Z. K. i Hasan Delić. Tada su natjerali mene da se skinem. Skinuli smo pantale i gaće. Naredili su da metnem bratov spolni organ u usta i da mu pušim. Morao sam to uraditi, oni su se samo smijali. Onda su naredili i mom bratu da i on stavi u usta moj polni organ i da ga puši pa je i on to morao uraditi. To mi je najveće poniženje što sam u životu doživio, i to još u crkvi. Sve je to trajalo dugo, dostav vremena je prošlo. Ne znam koji je od njih dvojice to naredio. Meni su zarobljenici Jablaničani koji su ih poznavali rekli da su to Z. K. i Hasan Delić. Mene su vratili u klupe, a brat je opet ostao je još i njega su još tukli. Kasnije mi je rekao da ga je tukao Z.K. i Hasan Delić, tukli su ga nogama, kundacima pendrecima, gasili su cigare po njemu. Izgledao je crn, modar, od udaraca. Pričao sam i drugim zarobljenicima šta su nam radili, to sam pričao M.Z. Na upit branitelja odgovora da nije čuo da se stražari međusobno zovu imenima, ne može se sjetiti tko mu je od zarobljenika rekao kako se zovu ova dvojica koja su im to radila, ne može se sjetiti da li je među stražarima bilo više osoba koje su se zvali Hasan Delić. Branitelj prezentira svjedoku njegov iskaz dat pred Tužiteljstvom Bosne i Hercegovine u Sarajevu na Zapisnik o saslušanju svjedoka broj KT-RZ-115/05 od 5. 7. 2006. godine i to dio u kome je rekao „Svi zatočeni Hrvati bili smo izloženi svakodnevnom mučenju i zlostavljanju od strane Z. K. i njegovih. Često nam je psovao ustašku mater i vrijeđao nas po nacionalnoj osnovi govoreći nam svakojake pogrđne riječi. Zajedno sa Z. K. nas zatočene Hrvate u crkvi u Drežnici zlostavljali su: Hasan Delić, H.K., N. A. zv „S.“ I.K. zv „N.“ i Hasan Delić zv „N.“. Na upit branitelja odgovara da se ne sjeća da je netko u crkvi nazivan nadimkom N. Znam da je Hasan bio viši od mene i da je imao kosu, mlad je momak bio. Znam da je bio mlad momak, da je kosu imao, viši je od mene bio. Tužiteljica mu čita dio njegovog iskaza koji je branitelj prethodno prezentirao u kojem je rekao: „na prinudne radove, po naredbi Z. K., vozili su nas A.K., A.B. i što se tiče njih ne mogu ništa loše reći. Prema nama su se dobro odnosili. Hasan Delić, H. K., N.A., I. K. su po naredbi Z. K. gasili po nama cigarete, po rukama, po vratu. Ovo su činili i meni i mom bratu“ Odgovara da to nije bio Hasan Delić sa nadimkom N.

Svjedok B je na zapisnik sastavljen pred Tužiteljstvom Bosne i Hercegovine dana 5. 7. 2006. godine, između ostalog, izjavio: Početkom 10-og mjeseca nas 20-cu prebacuju iz Z. baze u crkvu u Drežnici. Prvo su nas odveli u Župni ured u podrum. Sa mnom zajedno su bili: moj brat A, M. Z., A.K., S.V. M.D., M. Lj., V. K., N. K., M.R., A. R., A. G., K. D., I. P., M.J., M. S., M. R. i još neki čijih se imena ne sjećam. Zajedno sa Z. K. nas zatočene Hrvate u crkvi u Drežnici zlostavljali su: Hasan Delić, H. K., N. A.zv. „S.“, I.K. zv. „B.“ i Hasan Delić zv. „N.“.

Svjedok je B je kod ispitivanja po odluci suda glede činjenice kada se kritični događaj desio izjavio: koliko se sjećam, prvu, drugu i treću noć nije bilo, ali s treće na četvrtu ili s četvrte na petu, tu, tu je neđe se to desilo. Ja mislim prije s treće na četvrtu.

Svjedok M. Lj. je na glavnom pretresu izjavio: Ja sam zarobljen 8. 9. 1993. godine u Jablanici u svom stanu, na sljedeći način, bio sam civilna osoba, angažiran kao vojni obveznik tamo na nekim radnjama po gradu kao i drugi vojni obveznici Hrvati. Ja sam zarobljen kao civil i ostalih šest. Sukob je trajao između Oružanih snaga BiH i HVO-a. Prilikom hapšenja, zarobljavanja od strane Vojne policije, pod zapovjedi ratnog predsjedništva Jablanice i vojnog vrha oružanih snaga BiH, nas 11 se

nalazilo na spisku koji nam je na identifikaciji kada smo dali osobne karte u stanu ili na nekim drugim mjestima, ja sam to uradio u stanu, jer sam se tada nalazio u stanu P. B...., J., gdje sam i inače živio, a i radio u J. Sprovedeni smo na kamionet neki, vojni policajac je mjesni, iz mjesta J., koga sam dobro poznao i jedan vojnik koji se pitao i zapovijedao i prevezio. U zarobljeništvu sam bio od 8. 9. 1993. godine do 1. 3. 1994. godine, a prethodno sam već jednom hapšen. Odvezeni smo nas devet, koje je skupljeno, a na spisku je bilo jedanaest Hrvata pod izlikom da idemo na informativni razgovor. Odvezeni smo prema Mostaru, odnosno Donjoj Jablanici i taj prostor sam iznimno dobro poznao i svaki dan sam prolazio u oba pravca ispred tog prostora inače sam kao i svaki građanin Jablanice živeći i radeći tu više puta. Skupina zarobljenika koja se nalazila u Donjoj Jablanici jednu večer je prozvano dvadeset i jedan zarobljenik, među kojima sam i ja bio, postrojeni smo ispred zatvora, štale u kojoj smo se nalazili u Rogića kućama i vojnik nam je zapovjedio da idemo na čišćenje mina, jedna starija skupina je ostala u zatvoru. U Donju Drežnicu došli smo 30. 9. u večernjim noćnim satima i skinuti sa kamiona i ubačeni u jednu prostoriju podrumsku, župnu u uredu, kasnije sam saznao da je to prostor Župnog ureda Crkve Sv. Ilije u Drežnici, Župe Drežnica, tamo neke podrumske prostorije. U crkvu smo sprovedeni u noćnim satima po zapovjedi čovjeka koji nas je tamo ispitivao. Ispred crkve zatekli smo razjarenu publiku od nekoliko vojnika koji su čekali, vojnici, pripadnici Oružanog bataljona Drežnice, kasnije smo to utvrdili, svi su bili naoružani, svi su bili uniformirani i očekivali su spektakularna događanja. U tom momentu nisam nikoga poznao, nikada nisam bio u Drežnici, nikada nisam bio u crkvi, niti sam imao kontakt s bilo kim iz Drežnice za mog života, to su bili pripadnici Drežničkog bataljona i pripadnici postrojbe Zulfikar za posebne namjere. Tu su bili Hasan Delić i Z.K. Nas je bilo ukupno dvadeset i jedan, jedan broj su bili ratni vojni zarobljenici zarobljeni na crtama bojišnice, a jedan broj je također pokupljen po ulici, a mi smo imali čisti status civilnih žrtava. Osvjetljenje, prvo ga nije bilo, pregorio je osigurač, pa su to spretni momci bataljona Drežničkog uspuzali uz banderu i promijenili osigurač i stavili napajanje crkve strujom. Tada je nekom palo napamet od njih da napravi jednu scenu, koja je vrlo zanimljiva. U crkvi smo bili zatočeni, u njoj smo glavnom noćevali, od dolaska 30. 9. do 23. listopada. U noćnim satima dešavao se pogreb, žešći pogreb od pripadnika ovog bataljona, pripadnika nad tim Ustašama i imali su dobro razrađenu strategiju, znali su šta će raditi, educirani su negdje, to je koordinirao njihov zapovjednik logora i uz pomoć ovog osumnjičenog gospodina, koji je isto raspolagao sa određenim znanjima i velikim iskustvom kako maltretirati i nanijeti teške boli tim neprijateljima Ustašama. Te noći svašta se dešavalo, oni su imali, ponovno izjavljujem, strategiju mučenja na način koji ne bi palo zdravom razumu čovjeka, to nigdje ni u filmovima nisam pročitao. nekim kasnim noćnim satima poslije ponoćnim, poslije orgijanja nad nama, nekom je palo da izvodi jedan čin van pameti, a to je seksualno zlostavljanje muškaraca koje nisu zabilježili niti Haški sud unio u statut, to je poslije Vukovara i ostalih uneseno, a bilo je standardno seksualno zlostavljanje žena. I zato su osuđeni ljudi. U tim kasnim poslije ponoćnim satima, mi smo sjedili u klupama. Zarobljenici Jablanice, njih dvadeset i jedan među kojima sam bio i ja. I čekali smo dalje aktivnosti ove skupine koja je neprekidno ordinirala, ulazila uz odobrenje, koordinaciju. Braću sam upoznao u zatvoru u logoru u Donjoj Jablanici. Oni su bili mladi, mislim da je jedan tek bio punoljetan, to je moja procjena, jedan je bio, možda koju godinu stariji, ne znam. Oni su sjedili iza mene u crkvenim klupama, sticajem okolnosti taj raspored je bio takav, kakav je bio i neposredno u crkvenoj klupi iza mene na prolazu, jer ima dva reda klupa, na prolazu

kada ulazite u crkvu sa desne strane na kraju, na desnom kraju, pardon, na lijevom kraju tih klupa ja sam sjedio, oni su bili iza mene. U crkvi je vladala grobna tišina jer nismo smili ni govoriti, ni hodati, jedino što je galama, lomljivina, ovaj i buka trajala dok su nas maltretirali. Crkva je akustična pa je odjekivalo. Oni su sjedili po mojoj procjeni dosta blizu iza mene i u toj tišini čulo se neko šuškanje, neki tih razgovor, neki zahtjevi i tako dalje, bili iza mene, nekad smo sjedili, neka smo stajali, nekad smo ležali, nekad smo razvaljivani i tako dalje. Znao sam jer smo tu noć ušli i stavljeni tamo kao i svaku noć i znao sam njihov raspored svakog od dvadeset i jednog, oni su znali o meni, to je jednostavno, to neobično šuškanje, ta grobna tišina, sa tim ovim diskretnim svjetlom na koje je stavljena neka krpetina na sijalicu i to je jedna atmosfera filmove možete napraviti, oni su to jako uspješno radili i ja im se divim gdje su to naučili. I predstava je počela. A predstava se sastojala o seksualnom zlostavljanju ovih zarobljenika koji imaju svoje oznake i to je dugo trajalo, moj problem je i drugih bio, naročito onih koji su sjedili iza, to su jako dobro mogli vidjeti i mogli su sve uočiti. Šta je naš bio problem, vi ste sljedeći. Bilo je, konstatirao sam da im je zahtijevano da skinu donji dio odjeće, to sam utvrdio, da međusobno zlostavljaju, oralni seks između dvojice braće, vi znate šta se pod tim podrazumijeva, ima neki stručni izraz negdje sam ga naučio, sad sam ga zaboravio, to nije sad ni važno kako se to u literaturi tretira i ovaj poslije toga od silnog stresa svih nas, pa i mene, iako sam ja bio dosta stabilna osoba, u najvećoj snazi, razumna i tako dalje, nastupio je jedan teški stres o kojem je teško govoriti. Poslije toga, istina je da je od tog zahtjev upućen da međusobno to oralno seksualno zlostavljanje rade i sa njim. Bio je vojni policajac, profesionalan, dobro obučan, imao je opremu vojne policije, jer smo ga, jer je odmah tu večer sjedio na korama, imao je pendrek, s kojim nas je dobro pendrečio, jer nam je bilo hladno, pa nam je bilo toplo kad nas ispendreči, da vam krv proradi u leđima i to je bila jedna od prednosti. Bio je dosta ushićen, naduven, on je bio kralj broj dva u crkvi. To je bio Hasan Delić. Kralj jedan je bio zapovjednik vojne policije, svi su ga se bojali, tresli se ko Skoplje od njega. To je bio Z. K. Trajalo je do sitnih sati u noći i onda smo već, počinje angažiranje, idemo na drugo maltretiranje, odvođenje na crte bojišnice. Braća su izgledala jadno, deprimirano, potišteni, poniženi, povrijeđeni. Imali su modrice, rane. O imenu Hasana Delića i Z.K. saznao je od M. D. Stražari su se oslovljavali između sebe i to je dio njihove edukacije sa nadimcima, nikada imenom, pa je bio neki B., pa neki B., pa neki, pitaj boga. Potvrđuje tačnost zapisnika Županijskog tužiteljstva u Mostaru broj T 07 0 KTRZ 005688 12 od 4. 5. 2018. i foto dokumentaciju. Iz priča zarobljenika zna da je to braći radio Hasan Delić. Nakon što mu je branitelj prezentirao zapisnik o saslušanju svjedoka T 07 0 KTRZ 00688 12 od 4. 5. 2018. godine potvrđuje da su to njegovi potpisi na zapisniku. Posebice mu čita dio Zapisnika u kome je navedeno „Sjećam se jedne noći sam sjedio na klupi zajedno sa drugim zarobljenicima, kada sam čuo naredbu, a ubrzo nakon toga sam krišom vidio skinute donje dijelove odjeće i veša dvojice braće, koji su imali dvadesetak godina, a koji su morali da izvode seksualnu radnju stavljanje polnog organa u usta jedan drugom, dok su drugi sve to promatrati i da to rade jedan drugom, od onih koji su im to radili. To je trajalo, meni se čini kao vječnosti. Ja se ne mogu izjasniti ko je to naredio, ni ko je sudjelovao u tim radnjama tražeći da mu se to radi.“ Odgovara da je i tada znao tko je to radio.

Svjedok M. Lj. je na zapisnik sastavljen pred Županijskim/Kantonalnim tužiteljstvom HNŽ dana 4. 5. 2018. godine, između ostalog, izjavio: Dovedli su nas u Donju Drežnicu koja je udaljena oko 2,5 kilometara od Drežnjačkog mosta i zaustavili

kamion ispred katoličke crkve Župe Sv. Ilije u Drežnici. Naredili su nam da izađemo iz kamiona, gdje su nas dočekali pripadnici Drežnjačkog bataljona i Vojne policije, istog bataljona, među kojima su bili Hasan Delić, N. A., H.K., S.B., pod zapovjedništvom zapovjednika Vojne policije Z. K. i ostali pripadnici iste formacije, njih oko petnaestak. Bila je noć i kiša je padala i prilikom silaska, ove osobe koje sam nabrojao i drugi koji su bili s njima su nas obarali sa kamiona prilikom silaska nemilosrdnim udarcima nogama koje su bile u vojničkim čizmama, kundacima od pušaka, letvama, kamenjima i svim drugim predmetima po svim dijelovima tijela. Odmah smo znali da će se s nama okrutno postupati i ubuduće i da smo tu za to i dovedeni, pored ostalih razloga. Posebno su okrutni bili prema K.D. i I. P. jer su smatrali da su snajperisti. Sjećam se da je K. D. gubio svijest od njihovog premlaćivanja a naročito zbog udaraca u glavu. I mene su udarale ove iste osobe, ja sam bio korpulentan i imao sam oko 115 kilograma, kao i drugi iz moje grupe, pa smo bili pogodne mete, uključujući M. Z., V. Č., M. S. i druge. Nakon ovog premlaćivanja, naredili su nam da uđemo u pomoćnu prostoriju Župnog ureda - kuće, koju su zavezali žicom. Tada je došao Z. K. i ispitivao nas, tko smo, odakle smo i sasvim pristojno se ponašao i postavljao profesionalna pitanja, što je mene iznenadilo, pa sam se nadao da će se i drugi upristojiti da je ovo bio samo incident koji se neće ponoviti. Nakon ispitivanja, oko 02,00 sata, te iste noći, sproveli su nas do crkve koja je bila zaključana a nalazila se u istom dvorištu i u blizini kuće župnog ureda. Pronašli su ključ i otključali je, promijenili osigurač i omogućili napajanje crkve strujom. Crkva je bila savršeno uređena, sa interijerom i opremom kao svaka druga katolička crkva. Nakon ulaska, preko lusteru su stavili neku krpu kako bi prigušili svjetlost, a zatim se u crkvi pojavila osoba, odjevena u svećeničko-misno odijelo, sa kapuljačom na glavi. Prethodno su nam dodijeljena narančasta odijela (komunalna) koja smo morali odjenuti, pa su markerom na leđima upisivali brojeve, a sjećam se da sam ja imao broj 19. Kada je došla osoba u misnoj odori, prozivao nas je brojevima da dođemo do njega, porazgovarao bi, a zatim nas udarao šakama i letvama po gornjim dijelovima tijela. To je završilo u jutarnjim satima, a za sve to vrijeme ova četvorica koje sam ranije nabrojao i još neki koji su to promatrali kao publika. Bili su odjeveni u maskirnu uniformu a neki od njih imali su bijele opasače Vojne policije, sa kratkim ili dugim naoružanjem, pendrecima, liscama i drugom opremom. Tu večer se nisu uključivali u neposredna premlaćivanja. Čitav dan smo bili u crkvi, čuvao nas je stražar koji se mijenjao svakog dana. Dobro se sjećam, da su nas čuvali i zlostavljali upravo ovi isti vojnici – vojni policajci Drežničkog bataljona kojim je zapovijedao Z. K. i to Hasan Delić, H. K., I. K., N. A., S. B., neki B. kojemu ne znam imena. Siguran sam da su nas oni „osiguravali“ ovih pet noći kada smo pretrpjeli premlaćivanja, zlostavljanja i pljačkanja. To sve su promatrali pripadnici osiguranja koji su bili zaduženi da nas čuvaju. To sam znao tako što sam vidio da su oni dolazili na smjenu i predavali smjenu jedan drugome. Njih smo dobro zapamtili, jer su se sami oslovljavali po nadimcima: Š., N., B., B. Sjećam se jedne noći sam sjedio na klupi, zajedno sa drugim zarobljenicima, kada sam čuo naredbu a ubrzo nakon toga sam krišom vidio skinute donje dijelove odjeće i veša dvojice braće koji su imali dvadesetak godina, a koji su morali da izvode seksualnu radnju, stavljanje polnog organa u usta jedan drugome, dok su drugi sve to promatrali i da to rade jednom od onih koji su im to naredili. To je trajalo, meni se činilo kao vječnost. Ja se ne mogu izjasniti tko je naredio, ni tko je sudjelovao u tim radnjama., tražeći da mu se to radi, ali znam da je to netko od ovih osoba koje sam ranije naveo u imenima a koji su bili pripadnici osiguranja. M.D. je bio iz G. i on ih je sve osobno poznao, obzirom da su živjeli u susjednim mjestima, tako da smo od njih u glavnom saznali imena i

prezimana osoba koje sam ranije naveo i njihove nadimke koje smo i sami mogli čuti, jer su se oni tako oslovljavali između sebe.

Svjedok Z. K. je na glavnom pretresu izjavio: u sukobu A BiH i HVO-a čiji je bio pripadnik zarobljen je 15. 4. 1993. god., odveden je zajedno sa dvadesetak drugih zarobljenika u crkvu u Drežnici, tu su bili M. S., M. Z., M. Lj., K. V., to su ljudi koje sam viđao i sa kojima sam živio u Jablanici. Pripadnici Armije su nas čuvali, ali maltretirali su nas, tukli čim su stigli i tako. Bilo je pet, šest uvijek istih vojnika. Glavni je bio neki Z. Od drugih zarobljenika je čuo za braću da su zlostavljani seksualno njih dvojica, uglavnom onaj vi to niste mogli vidjeti, to je nemoguće, jednostavno slično ovom klupe su tu i vi morate maletne leći po tim klupama da bi vam neko iza leđa nešto radio sa nekim strujom nas bio ili šta ja znam, morali su pušiti jedan drugom. Potvrđuje svoje potpise na iskazu pred Tužiteljstvom u Mostaru pod brojem T 07 0 KTRZ 005688 12 od dana 11. 4. 2018. godine u kome je, između ostalog, izjavio „ja nisam poznavao ove osobe koje su svakodnevno dolazile da nas premlaćuju od ranije ali bilo ih je pet šest i svi su bili mlađe životne dobi, nisam ih mogao zagledati a ostao mi je u sjećanju jedan, jedino jedan mostarac bio je mangup i uvijek prvi uz Z., imao je frizuru talijanku obrijanu sa strane i iznad je kosa crne boje, po njegovoj priči sam zaključio da je živio u M. i to iz njihove komunikacije jer su oni prilikom razgovaranja njemu govorili da je on iz M. Ja ih ne poznajem po imenu i prezimenu pa ni po nadimcima ali neki su mi ostali u sjećanju po liku.“ Potvrđuje da je njegov potpis na zapisniku o prepoznavanju u kome je izjavio „prepoznao sam osobu koja je svakodnevno dolazio sa drugima u grupi i kojeg sam u zapisniku spomenuo kao „mostarca“, koji je visok, koji je uvijek bio uz Ziju i ostalima u ekipi te sam ispod iste zaokružio broj i potpisao svoje ime i prezime. Ja ne znam ime i prezime ove osobe ali znam i prepoznao sam ga kao osobu koja nas je premlaćivala i maltretirala na razne načine u katoličkoj crkvi u Drežnici.“ (Na fotografijama je svjedok zaokružio i potpisao se ispod fotografije pod rednim brojem osam, na kojoj se nalazi osoba Hasan Delić.)

Svjedok Z. K. je na zapisnik sastavljen pred Županijskim/Kantonalnim tužiteljstvom HNŽ dana 11. 4. 2018. godine, između ostalog, izjavio: Sjećam se da su osim mene u Drežnicu dovedeni M. S., M.D., M. Z., M.Lj., V. Č. koji je sada u Americi, i to su bili ljudi iz Jablanice koje sam dobro poznavao. Osim tih ljudi dovedene su i neke osobe koje ja nisam ranije poznavao. Ne sjećam se datuma kada smo dovedeni u Drežnicu, ali znam da je već pomalo zahladilo i da smo od svećenika uzeli neku odjeću. Bila je noć kad smo dovedeni na mjesto gdje je bila katolička crkva u Drežnici sa župnim uredom i okolnim prostorijama, koji su se nalazili u krugu. Sjeli smo na drvene klupe u crkvi, čekajući šta će se desiti s nama i tada je došao Z., za kojeg sam kasnije saznao da se zove Z. K., zajedno sa pet-šest momaka, mlađe dobi, koji su bili naoružani automatskim puškama, neki su imali uniformu a neki su bili u civilu ili su imali samo gornji ili donji dio uniforme. Odmah su postali agresivni na način što su nas počeli premlaćivati na način što su nas udarali rukama, nogama, kundakom puške i to jako, po svim dijelovima tijela, od kojih udaraca smo osjećali jake bolove i sjećam se da sam bio plav od modrica po svim dijelovima tijela. Oni nisu birali čime će nas udarati, niti su birali vrijeme kada će se pojaviti, u glavnom su dolazili noću i tada su počela izživljavanja nad svima nama. Sjećam se da su dolazili svakodnevno, samo u različito vrijeme. Sjećam se, kada su naređivali da idemo iza oltara, a u jednom prolazu iz mraka su nas udarali svim predmetima koji su im se našli pri ruci a podobni za premlaćivanje, kao što su svete slike, drvenim okvirima od slika,

rukama, nogama, kundacima od puške, cijevima od pušaka. To premlaćivanje je trajalo nekad duže, nekad kraće, i to uglavnom do momenta kada bi njima to dosadilo.

Svjedok M.Z. je na glavnom pretresu izjavio da je on u pismu koje je poslao sudu objasnio da ne može svjedočiti. Razlozi su, gledajte, nisam ja bio sretan što sam odlučio da napišem ono pismo. Ja sam time pred sobom priznao da ja više mentalno ne znam ono što sam znao. Da ne mogu ono što sam mogao onaj, i ne želeći da se kompromitiram ja sam inače, možda je meni ovo sedmi ili osmi predmet bio sam dva predmeta u Hagu, tri predmeta u Sarajevu dakle, sve ratni zločini i mislim da sam bio vrlo koristan i pouzdan svjedok. Pošto sam osjetio dakle, to su posljedice bolesti, osjetio da ja to zaista više ne mogu, dakle, vi upotrebljavate riječi da neću ja priznajem da ne mogu.

Svjedok M. Z. je na zapisnik sastavljen pred Županijskim/Kantonalnim tužiteljstvom HNŽ dana 4. 6. 2018. godine izjavio: Ja sam već nekoliko puta bio saslušan u Tužilaštvu BiH, bio sam svjedok u suđenju protiv Z. K., između ostalog i na Sudu BiH. Također želim istaknuti i da me svako podsjećanje na događaje iz rata vraća u lošije zdravstveno stanje, ponovo proživljavam traume, i to prisjećanje mi onemogućavaju spavanje i normalan život. Ja sam rođen u općini Jablanica i cijeli život od 1993. godine sam živio u Jablanici. Uhapšen sam dana 8.rujna 1993. godine u stanu svog oca a nakon što sam iz svog stana već bio istjeran, lišen sam slobode od strane vojnika Z. jedinice i odveden sam u bazu Z. jedinice koja se nalazila u Donjoj Jablanici. Tu sam proveo nekih dvadesetak dana da bih zajedno sa drugim zarobljenicima u večernjim satima 30. rujna bio natovaren u kamion i odvezen u Donju Drežnicu i smješten u crkvu u Donjoj Drežnici. Zajedno sa mnom u Donju Drežnicu dovedeni su V.K., A. G., B. J., I.K., M. Lj., K. D., Z. K., braća A i B, M.J., N. K., M. D. i još možda neki čijih se imena ne mogu sjetiti, ali znam da nas je bilo ukupno 20. O događajima u samoj crkvi ja sam svjedočio u predmetu protiv Z.K. i svi mi zarobljenici bili smo izloženi teškim fizičkim i psihičkim maltretiranjima cijelo vrijeme boravka u crkvi u Donjoj Drežnici. Kao što sam već naveo glavni u maltretiranju bio je osuđeni Z.K. Kako sam ja iz Jablanice nisam poznavao Z.K., koji je bio iz D.ali sam od M. D. koji je iz G. i koji ga je poznavao saznao o kome je riječ. To su znali i ostali zarobljenici jer nam je M. rekao pošto ih je poznavao. Sa Z. K. bilo je još vojnika čiji identitet također nisam znao, ali sam ga saznao također od M. D. Jedan od njih je i Hasan Delić, kojega također nisam poznavao, ali sam vidio da je on udarao zarobljenike i njegov identitet sam također saznao od M. D. Ovdje želim istaknuti da smo mi u crkvi bili duži period, da se radi o slabo osvjetljenom objektu, da je svaki zarobljenika ležao na klupi, ruke su nam uvijek bile iznad glave i mi nismo mogli vidjeti, gledati i vidjeti sve što se događalo kada bi ekipa Z. K. dolazila u crkvu. Oni bi dolazili u večernjim satima a jedino svjetlo koje je bilo u crkvi nalazilo se na ulazu u crkvu i ono je bilo prigušeno, zamotano novinama iz razloga što je crkva na vidnom polju bila i mogla se s Vrda vidjeti svaka svjetlost. Već prve večeri svaki od zarobljenika bio je raspoređen u klupu, u kojoj klupi smo morali prvo sjediti sa rukama na glavi, ja sam bio u prvom redu do oltara. Ja sam nekoliko puta bio premlaćen u crkvi kao i svi ostali zatvorenici. Svi smo bili obučeni u narandžasta putarska odjela s fluorescentnim oznakama i svaki je od nas imao svoj broj, ja sam nosio broj ... Nikad nas nisu prozivali po imenima nego bi rekli npr. S... dođi ovamo. U odnosu na događaj koji je vezan za braću A i B, a koje ja nisam poznavao od prije nego sam ih upoznao jer su bili zarobljenici u Z. bazi kad i ja, mogu reći sljedeće: ja sam već rekao da sam se nalazio u prvoj klupi do oltara, kada bi dolazilo do izživljavanja i maltretiranja netko bi od stražara došao do zarobljenika, dirno ga po

glavi i taj bi morao ići prema ulazu u crkvu, u jednom ćošku blizu ulaza je bilo maltretiranje. Mi ostali zatvorenici nismo smjeli okretati glave i promatrati šta se dešava nego smo po zvukovima, po jaucima, po zapomaganju mogli pretpostaviti koliki je intenzitet fizičke boli koji se nanosi toj osobi koja je tu večer bila izabrana za maltretiranje. Ja se sjećam da su jedne večeri mučena braća A i B, ja sam te večeri, kao i većinu prethodnih večeri, morao držati ruke iznad glave i nisam se smio okretati šta se dešava. Međutim, meni je svjedok B ispričao šta su mu radili Z. K. i Hasan Delić. Koliko se ja sjećam, on je meni to ispričao nakon odlaska iz Drežnice kada smo bili vraćeni, kada smo bili vraćeni u Donju Jablanicu i kada se moglo međusobno razgovarati. Želim istaknuti da mi u crkvi nismo smjeli komunicirati čak nismo smjeli pogledati u stražare, jer bi odmah bilo doći ovamo i udarac. Svjedok B je rekao kad smo bili u Donjoj Jablanici, citiram: uradili su mi jednu strašnu stvar i ne mogu pričati o tome. Završen citat. Ovdje želim istaknuti da je svjedok B bio puno mlađi od mene, da sam mu praktički mogao biti otac, da je on završio osam razreda osnovne škole i da je bio jak mlad u to vrijeme. Ja sam rekao svjedoku B: mi ćemo možda nekada izaći odavde i bitno je da mi kažeš šta se desilo. Tako sam ga ohrabrivao jer sam znao da je bitno da mi kaže šta se desilo. On mi je tada rekao da su ga te prilike natjerali na gnusan užasan čin, felacio svome bratu. Mogu reći da je svjedoku B bilo izuzetno teško da mi to kaže, bio je što je razumljivo, psihički slomljen. A i meni je sada, kad ovo ponavljam, nimalo lako reći, ono što mi je svjedok B rekao te prilike. Ja sam siguran da je on meni rekao, ja sam siguran da je on meni rekao da su Z. K., zajedno sa Hasanom Delićem, njemu naredili da uradi tu stvar. Koliko se mogu sjetiti Hasan Delić je bio osoba srednjeg rasta, razvijenije atletske građe, okrugla lica bez posebnih detalja na licu, nije bio jak i visok kao Z.K., i B.K., nego baš srednje građe. Nisam ga poznao od prije i bio je kao i svi ti vojnici dvadesetak godina mlađi od mene, a identitet sam saznao od M. D. Od sveukupnog nečovječnog, neljudskog surovog ponašanja prema zatvorenicima, ovaj perverzni seksualni čin bih izdvojio jer sam siguran da je ostavio najdublji trag na braću A i B, mene osobno a siguran sam i na druge zatvorenike.

Dok je slušao ovaj iskaz svjedok je bio vidno uzbuđen i plakao je.

Na upit branitelja odgovara: što se tiče identiteta i ovog optuženog i onog presuđenog i onih drugih koji su sudjelovali u našem zlostavljanju neke smo znali po imenu i prezimenu, neke po nadimku, a ja kad sam izišao iz logora 94. godine počeo vrlo brzo raditi u Komisiji za ratne zločine, pa otišao u policiju u Mostar i tamo u onoj personalnoj službi našao kartone na temelju kojih se izdaju osobne karte, gdje su i fotografije, i kako su te fotografije bile da kažem svježije, tek koju godinu prije ovog događaja, ja sam dakle kopirao sve te fotografije njih i držao ih nekoliko godina kod sebe, onaj dakle nikakve sumnje oko identiteta nijednog od njih nema. Ja sam imao malo da kažem privilegiju u odnosu na druge žrtve iz logora u Drežnici koji nisu ovo mogli ni gledati ni držati. Apsolutno budite sigurni da oko tog identiteta nema, nije bilo nikakvih problema. U fazi istraga pred tužiteljstvom je vršio radnju prepoznavanja putem fotografija tih osoba koji su bili vojnici u Drežnici i prepoznao je one za koje su ga pitali. U Drežnici je boravio oko mjesec dana, otišli smo krajem devetog mjeseca i izišli smo tamo negdje iza dvadesetog desetog. Onih prvih tjedan dana, svaki dan i to mi kad bi se vratili s posla, oko pet s tog prisilnog rada ona bi išo taj cjelovečernji program zlostavljanja, maltretiranja, gdje su dolazile skupine od pet do sedam ljudi, među njima je bio on, a ponekad bi dolazili i dva puta, recimo jednom bi došli na primjer oko sedam, onda tamo opet iza ponoći. Dakle, viđali smo Hasana Delića vrlo često. Ja sam to već u iskazu rekao da na licu ne, a zbog bojazni da ćemo biti zlostavljani gledati u nekoga ovako bilo je jako opasno jer je odmah bio poziv doći

ovamo i šaka i ... Mi smo se i ja osobno onaj, izbjegavali koliko je bilo moguće, uvijek oko pobjegne pa se pogleda ali nastojali smo da ne gledamo.

Na upit predsjednika vijeća da li je Hasan Delić imao nadimak odgovara: Ne sjećam se da je on imao. Imali su neki drugi, B., S., onaj Č., tako dalje, ali ne sjećam se da mi je za njega rekao. Branitelj u odgovara da je bila osoba sa nadimkom N.

Svjedok I. K. je na glavnom pretresu izjavio da je zajedno sa dvadesetak drugih zarobljenika sproveden u crkvu u Drežnici, riječ je o A i B, I.P., M. J., Z. K., M. Lj., M. ovaj što je bio Z., B. J. Inače on je zarobljen kao pripadnik HVO u selu Bušćak. Nisam ja tu nikog poznavao pošto sam ja od K. došao, imao sam nekih dvadeset, koliko sam ja imao 21 godinu, mislim to je bilo užasno i strah i onda kažem ti odatle smo išli nositi kopali rovove, mrtve a to je bilo predvečer uvijek što kaže onaj degenek. Ne samo mene, i svih ostalih. Mi smo ležali na klupama crkvenim. Poslije toga uništili su nam i postaje križa, sve se razbilo nama od glavu, svijeće. To je radilo pet šest momaka, starosti od 19 do 20 pet šest godina. Od drugih zarobljenika je sutradan čuo za braću A i B da su oni jedan drugom pušili. Kad nekoga prozoru prvo ga udare ovako u nešto i ti iz klupe izađeš i ideš, recimo vamo je bio ulaz a vamo je bio oltar a mi smo bili u klupama i uvijek se išlo tamo iza leđa gdje bi se tuklo, a jednom, i više puta do oltar bi nas isto tukli pa sa oltara nabi odozgo. Nismo mi toliko ni gledali jedni u druge, a svak je imo modricu neko ovdje neko ondje, shvataš, niko nije bio sad da je estetski bio, niko tu nije mogo faliti da je bio zdrav.

Svjedok A je na zapisnik sastavljen pred Tužiteljstvom Bosne i Hercegovine dana 17. 10. 2006. godine izjavio: 1993. godine sam bio pripadnik postrojbi HVO-a. 09.07. ste godine ja sam prvi put uhićen i zatočen sam u Buturović Polju da bi potom što bio prebačen u logor Muzej u Jablanici, uhićen sam u vojnoj uniformi naoružan prigodom izvlačenja sa položaja. U trenutku mog uhićenja nisu se vodile nikakve borbe između HVO-a i ARBiH. Zajedno sa mnom uhićen je i moj brat svjedok B i koliko se sjećam bio je 14. 9. 1993. godine kada smo iz zatvora u Buturović Polju prebačeni u logor Muzej u Jablanici. Negdje oko 20. rujna te iste godine mislim da je točno 19. 9. prebačeni smo u Donju Jablanicu gdje su se nalazile postrojbe Z.A.Š. zvanog Z. Tu smo zatočeni u jednu štalu, mislim koliko se mogu sjetiti da je tog dana u Zukinu bazu u Donjoj Jablanici bilo zatočeno od prilike oko desetak Hrvata. U momenta našeg dovođenja zatočenja u štali u Donjoj Jablanici u štali su se već nalazilo desetak Hrvata zatočenih tako da nas je bilo ukupno dvadesetak. U ovoj štali u Z. bazi u Donjoj Jablanici bili smo zatočeni 11 dana i točno prvog listopada prebačeni smo u Drežnicu i zatočeni u crkvu u Drežnici. Mogu da kažem prigodom dovođenja nas zatočenih Hrvata u crkvi u Drežnici je bio mrak znam samo da je bilo jako puno vojnika. Prije uvođenja u crkvu odveli su nas u jednu jako malu prostoriju koja se nalazila van crkve gdje pretpostavljam da je to bio Župni ured. Tog dana kada sam prebačen zajedno sa ostalim u crkvu u Drežnici prije dovođenja u Z. bazi meni je jedan nepoznati vojnik razbio nos tako su mi oči bile zatvorene. Nakon što su nas uveli u ovu malu prostoriju u kojoj smo bili poslagani kao sardina baterije su uprli u naša lica i svi izuzev mene su tu udarani. Mene su poštedili vjerovatno iz razloga što sam već bio dovoljno izudaran. Zatočene Hrvate tu u ovoj prostoriji udarali su kundacima, šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme. Iz ove prostorije tako pretučene uvode nas u crkvu. Tu noć kada su nas uveli i zatočili u crkvu bio je mrak. Međutim, ujutru sam mogao primijetiti da je u crkvi sve na svom mjestu. Da su slike svetaca obješene na zidovima crkve, da su kipovi svetaca neoštećeni i da su na mjestu da su sakristije na svom mjestu i

očuvane i da je oltar u normalnom stanju. Takođe klupe u crkvi očuvane i poredane kao da će se tog dana služiti misa. Tu prvu noć našeg zatočenja u crkvi u Drežnici ušla je ekipa, a bili su postrojeni po dvojica. Ovim skupom je predvodio Z. K. koji je bio obučen u habit. Svi ostali koji su ušli zajedno sa njim bili su također obučeni u svećeničke haljine. Na glavama su imali neke kese, a Z.K. je na svojoj glavi je imao žensku najlon čarapu. Z.K. je u ruci držao naopako okrenuti križ kojeg nose biskupi u trenutku izgledalo mi je kao oličenje zla i sotone. možete zamisliti što sam u tom trenutku osjećao kao Hrvat i katolik. Ovako obučeni došli su do oltara i prije toga nama je naređeno da sjednemo u klupe da ruke podignemo iza glave da glavu držimo pognutu okrenutu prema podu crkve. Svi oni su počeli da nas ispituju ko smo, odakle smo, koliko smo muslimana ubili i nakon tog ispitivanja počelo je zlostavljanje. Ovo zlostavljanje nas zatočenih Hrvata trajalo je neprekidno deset dana jer je padala kiša pa nismo išli na neke radove koje su oni namjeravali da mi izvodimo. Tjerali su neke od nas zatočenih Hrvata među njima se najviše isticao Z. K. da jedemo listove Biblije i drugih svetih knjiga, tjerali su nas da gutamo krunicu. Z. K. i njegovi vojnici nabijali su nam slike svetaca na glavu, razbijali kipove naših svetaca od naše glave, bacali kipove, odnosno iste razbijali bacanjem od zidove usljed čega bi se krhotine odbijale prema nama i pogadale nas. Koliko se mogu sjetiti mislim da su I. P. natjerali da uzme pušku, da uzme staklo od razbijene slike svetaca i da staklom ispisuje nešto po svojoj ruci. Također su nas tjerali da sviramo orgulje i ako se Z.K. i njegovim ljudima ne bi svidjela naša svirka čupao bi u tom trenutku tipku od orgulje i onom stranom na kojoj se nalazi ekser kojom je tipka bila pričvršćena za orgulju udarao bi nas po glavama. Z.K. je bio glavni, on je naređivao, on je sudjelovao u zlostavljanju nas zatočenih Hrvata u crkvi u Drežnici. Naređivao je da golim rukama hvatamo žice od struje i da se hvatamo u lanac, a da bi bila bolja provodnost struje ispod bi posipao vodu. Pored mene i mog brata svjedoka B bio je zajedno sa mnom u crkvi u Drežnici bili su zatočeni M.R., M. R., I. R. I. K., I. K., M. Z., M. Lj., M.S., V. Č., I. P., K.D., Z.S., B. J., A. G., on je bio poremećena osoba od prije rata i drugi. Z. K. i Hasan Delić su mene tjerali da u usta stavljam polni, stavljam penis i pušim svome bratu. Tog dana kada sam bio ponižen na ovaj način Z. K. i njegovi ljudi su skinuli ga gola i na svakom dijelu tijela me toliko izudarali pendrekom da sam bio sav modar gotovo crn i na mom tijelu u glavnom po vratu ugasili oko 20 opušaka od cigareta. Ovo su uradili da su opuške po mom vratu gasili su Z. K. i Hasan Delić. Ovo zlostavljanje mene od strane Z.K. i Hasana Delića trajalo je od 17 sati poslije podne do dva sata ujutru narednog dana s povremenim prekidima. Od dva sata od silnih udaraca i užasa kojeg sam doživio i preživio toga dana izgubio sam svijest. Siguran sam na temelju ponašanja Z. K. i naredbi koje je izdavao svojim ljudima da je on u crkvi bio glavni i da je on odlučivao o našim životima. Za vrijeme zatočenja u crkvi u Drežnici Z. K. je izdavao naredbe svojim ljudima da nas zatočene Hrvate vode na prinudni rad prema Vrdima na crti bojišnice između Armije BiH i HVO-a gdje smo bili prinuđeni da ukopavamo mrtve i da nosimo njihova tijela koja su bila već u raspadajućem stanju. Crvi su izlazili iz tijela i na tim radovima smo ostajali i po nekoliko sati. Z. K. i ostalih iz ove grupe pripadnike Armije BiH koja nas je zlostavljala u crkvi u Drežnici nisam poznavao od ranije. Međutim, već nakon prve noći i stavljanja čarapa i kesu na glavu oni su govorili svoja imena, svi su oni govorili svoja imena i tako je i Z.K. rekao da se zove Z.K. Bio je obučen u maskirnu vojnu uniformu i bio je naoružan kao i svi ostali automatskom puškom ali je imao pištolj za pojasom, a da li je imao pištolj za pojasom ne mogu se sjetiti. Kasnije sam saznao da su ovi ljudi koji su bili koji su nas zlostavljali i ponižavali u crkvi u Drežnici su bili pripadnici vojne policije i da je Z. K.bio

zapovjednik te vojne policije Drežnice. Upućivali su nam razne pogrdne riječi vrijeđajući nas kao Hrvate i katolike. Mene su uvijek oslovljavali sa riječju U. Obukli su nam čim su nas uveli u crkvu putarska odjela na kojima su stavili brojeve, a za njih smo mi bili samo brojevi i ustaše. Z. K. i ostali koji su bili zajedno s njim pored navedenog udarali su nas nekim kratkim pendrecima to je bilo jako bolno. Meni su dozvoljavali da biološke potrebe obavljam van crkve. Dobijali smo dnevno dva mala obroka. Svaki put dok su nas zlostavljali mi smo morali pjevati razne pjesme Mujo kuje konja po mjesecu ustaške, četničke pjesme evo zore evo dana evo Zuke s Igmana, onda bi dok bi mi pjevali jedno po jedno odvodili i Z.K. u drugi po njegovoj naredbi do oltara gdje bi počelo zlostavljanje i mučenje i udaranje po raznim djelovima tijela. Možete pretpostaviti što su za nas katolike značio oltar i kako smo preživljavali ova mučenja koja su vršili kod oltara.

Svjedok I. P. je izjavio: Zarobljen sam 16. 9. 1993. godine kao pripadnik HVO-a, kao ratni zarobljenik. U crkvi nas je bilo oko 20: ja, K.D., M.Z., M. Lj., M. S., N. K., I. K., A i B. U tim danima kada smo dovedeni u crkvu te osobe A i B su izvedeni pred crkvu ispod jednog kako se kaže balkona i tu su premlaćivani. Znači premlaćivani u jednom trenutku sam čuo da osoba A ili B ne znam točno koja je sad da skinu hlače da ovaj drugi znači skini hlače ono vojnički sjedi dole i drugi radio je to što je uradio - oralno zadovoljavao. To je trajalo čitavu vječnost jer je uvijek neko izvođen, pa je ispitivan, premlaćivan...jednostavno kažem svašta im je padalo napamet. Čuo sam te jauke, ta naređenja. Bio sam u klupi. Crkva je imala klupe i bio sam u klupi možda treći red. Nisam mogao vidjeti, čuo sam uvijek je bila glava pognuta nisi smio direktno gledati. Teško mi se imena sjetiti, znam za Z.K. ovoga i stražari ostali bilo je njih 5-6. Bili su tu iz sela iz Drežnice. Braća su bili premlaćeni s modricama na licu, ne znam po tijelu, snuždeni, nikakvi kao i svi ostali. Potvrđuje branitelju točnost iskaza pred Kantonalnim tužiteljstvom u Mostaru od 5. 7. 2018. godine pod poslovnim brojem T 07 0 KTRZ 0005688 12 gdje je izjavio da se sjeća još jedne osobe „Osim Z.K. i tog karatiste kojeg sam opisao sjećam se i jednog mlađeg stražara koji je od 20 do 25 godina bio je plavkast, visine oko 1,75 metara. Imao je kraću kosu, bio je normalne građe i nosio je uniformu.

Svjedok M. J. je izjavio: Zarobljen sam na prvoj crti obrane kao pripadnik Hrvatskog vijeća obrane 28. 7. 1993. godine. Bilo nas je negdje oko 18-20 ne znam davno je to bilo. Njihova imena su A i B, M. Lj., M. Z., I. P., K. D., N. K. Kada smo već tu bili zatvoreni u crkvi mi smo svi imali pognute glave kada sam čuo od svojih zarobljenika naravno da je taj i taj to uradio slučajno smo se okrenuli. Ja momentalno to nisam vidio, vidio sam jedne prilike kada sam se okrenuo neko komešanje tamo na vratima znači to je bio završen posao. Onda sam čuo naravno od Hrvata zarobljenika da je taj i taj gonio dva brata da stavljaju spolni organ jedan drugom u usta i to se nije smjelo ni gledati, to je bio strah i trepet. Čuo sam neko komešanje tamo, a nisam vidio očima. Čuo sam naredbe da se radi to i to, od strane dotičnog i od strane njih, od ovog što sjedi ovdje. Čuo sam da izađe vani i da jedan drugom stavljaju polne organe u usta. Pa naravno da su prvo bili ubijeni pa onda dalje. Njihova imena smo pofatali zbog njihove nemarnosti rasporeda u tim njihovim stražarima tu je moglo ući ko hoće vidjeli smo u crkvi bio je raspored kada su nas vodili. Ima ljudi Hrvata koji su njih osobno znali kao što ja znam sve muslimane u J. isto tako i oni znaju u ovom regionu i tako, a nisu se oni puno ni krili oni su mislili da će to trajati. Ujutro su njih dva izgledala isto kao da im je sve pokopato. Mi dugo, dugo nismo jedan drugom kazali šta je nismo vjerovali jer nikad ne znaš kad će ko kazati, to se nije smjelo kazati ništa.

Ovaj dotični gospodin čim je ušao ja sam rekao P. to je taj. Znam da je bio Hasan neki šta ja znam. Dva Hasana su neka bila bio je neki plav bio je, jer nismo mi mogli gospodine sudija pitati ko je ko. Predsjedniku vijeća odgovori da je „dotični gospodin“ taj koji je gonio braću na seksualne spolne organe. Poznao sam ga po, jednostavno po njegovoj faci. Ne mogu ga sad ni gledati.

Na pitanja branitelja odgovara: Glavni je bio Z.K. i njegov je bio, i ovaj drugi je bio izvršilac. Zapravo obojica su bili izvršiooci i ovaj i onaj. Potvrđuje njegove potpise na iskazu iz istrage od 5. 7. 2018. godine, dat na zapisnik broj T 07 0 KTRZ 005688 12 u kojem je izjavio „Ja se konkretno ne sjećam tih imena, pa čak ni imena koja sam spomenuo u prethodnoj izjavi. Obzirom da je prošlo jako puno vremena, međutim pored Z. K., sjećam se jednog vojnog policajca koji je bio visine oko 175cm, plave kose, plave kose, bio je fino podšišan, imao je slabu bradicu, sjećam se da je nosio mindušu u jednom od uha. Po mojoj procjeni imao je oko sedamdesetak kilograma, možda je mogao imati između 22 i 25 godina. Ovaj vojni policajac je bio jako arogantan i jako agresivan, odnosno okrutan. Osim Z.K., u našem mučenju i ponižavanju su učestvovali i drugi vojni policajci. Bilo ih je pet, šest. Da se radilo o vojnim policajcima odgovorno tvrdim, jer sam na spisku koji se nalazio na zidu, neposredno po ulasku u samu crkvu, radilo se o rasporedu njihovih čuvanja nas zarobljenika, i na tom rasporedu, dobro se sjećam, da je stajalo komandir vojne policije Drežnica Z. K. Jedne prilike, dok sam sjedio u svojoj klupi, sa pognutom glavom prema podu, začulo se komešanje na ulaznim vratima crkve i tada sam shvatio da je počelo maltretiranje braće. Ja nisam smio okrenuti se i pogledati ko je od vojnika to radio, ali sam jasno čuo da su ih tukli, a potom su im naredili da skinu odjeću do gola a potom da jedan drugom stave polni organi u usta. Nakon toga su ih ponovo počeli tući. Za mene je ovo najveće poniženje koji čovjek može doživjeti. Pored Z. K., kojeg sam u jednom trenutku krišom vidio pored kuće, pored braće, vidio sam i jednog plavog momka, vojnog policajca, koji je zapravo ovu braću i natjerao na spolni odnos.“ Branitelju odgovara Rekao sam ovako, bilo je i plavi i crni, bilo je tu više ljudi. Tu nije bio jedan čovjek. Ne, ne, ne, ne. Ja to nisam rekao. Ja sam rekao ovako samo, to je taj što je radio, eto ga pored tebe. Da vam kažem, tamo je bio još neki plavi momak. I bilo je njih tri, četiri, ne samo jedan. To je bilo u smjeni. To je moglo uć kad god hoće u crkvu. Ovo je ovaj Hasan.

Predsjedniku vijeća na pitanje Je li ovaj Hasan odgovori Jeste, jeste. Pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću.

Branitelju na pitanja kada se događaj desio odgovori Jel vi mislite da smo mi imali sat? Jel vi mislite da smo mi znali koji je dan? Jel vi to mislite?

Svjedok K.D. je izjavio: Zarobljen sam 16. 9. 1993. u svojstvu vojnika HVO-a. U crkvi su bili A i B, bila samo nas trojica, ja, K. D., M.J., I. P., bio je M. Lj., M. Z., I.K. Događaj je bio taj da su braća seksualno zlostavljani. To sam sutradan čuo od nas zarobljenika tamo. Ja sam bio taj dan pretučen, čak su rekli da neću preživjeti taj dan. To sam sutradan čuo i više ne znam ništa.

Branitelju potvrđuje da su njegovi potpisi na zapisniku o saslušanju svjedoka dat pred Kantonalnim tužilaštvom 5. 7. 2018. god. broj T 07 0 KTRZ 005688 12 gdje je izjavio Ja sam svjedočio u postupku pred Sudom BiH u kojemu je Z. K. osuđen. Osim njega sjećam se još jedne osobe koja je bila starosti oko 30 godina i koji je bio u Vojnoj policiji, a to pretpostavljam zbog toga što je na sebi imao bijeli opasač, lisice, te policijsku palicu. Imao je kraću kosu. visina mu je, bio je malo niži od mene, pa pretpostavljam da je bio visok metar osamdeset, 185cm, imao je plavu kosu, na kratko ošišanu“

Svjedok H. Č. je izjavio da Hasana poznaje od početka formiranja bataljona, on je bio na dužnosti pomoćnik komandanta za operativne poslove u bataljonu. Hasan Delić je pripadao izviđačko diverzantskom vodu u bataljonu. Komandir tog voda je bio E. S. Imali smo intenzivno borbene operacije od 1. 10. do 5. 10. kad sam ja otišao na liječenje u bolnicu u Jablanicu. Sjećam se učestvovao je kompletan vod, a ovaj tada kad sam ja ranjen i bilo je još poginulih i bio je tad Hasan Delić, tog 5-og. Mislim da smo tad 30-og kad smo dobili naredbu otišli iz Komande bataljona koja je u Donjoj Drežnici na taj drugi dio napada, koji je 20-ak kilometara udaljeno od te komande i mislim da smo se 3-eg vratili u Komandu dole u Drežnici. Do tog perioda od 30 naveče do 5-og Hasan je bio stalno u tim borbenim akcijama. 5. 10. kad smo uzeli taj dio linije prema Vrdima, poginula su mi dva borca i tamo sam vidio da je gosp. ranjen, bio je krvav po glavi sav, sad kako je ranjen ne znam. Hasan Delić je stalno bio u izviđačko-diverzantskom vodu. Znači to je bilo od 1 do 3, na prostoru Gornje Drežnice, ne znam, to je 18 km teren, komanda je, i vraćamo se u tih 18 km, znači idemo akcija i vraćamo se, i poslije 5-og. Donja Drežnica je udaljena od crkve 18 km, to je nekih 3 sata pješaćenja, jer nismo imali vozila, vozilom nekih možda 45 minuta, makadam je bio tad. 3-eg dolazimo u večernjim satima, ja dolazim u Komandu bataljona i dobijamo zadatak da odmah idemo. Hasan Delić je bio tu ispred Komande, ne znam gdje je bio Hasan dok sam je bio u komandi. Udaljenost komande i crkve je bila 3-4 km, bili su kad sam ja krenuo, bili su nakon sat vremena, a kad sam ja otišao do Komande i tad smo krenuli na dalju operaciju. Oko 21 sat svi vojnici uključujući i Hasana Delića su bili na zbornom mjestu, tu oko Komande.

Svjedok O. P. je izjavio da je bio pripadnik Samostalnog bataljona D. i obzirom da sam bio jedini zdravstveni radnik tu sve aktivnosti vezane za zdravstvo i civilnog i vojnog stanovništva, bolesno, ranjeno, sve sam to obavljao. Sjećam se i akcije, sjećam se i momenta kad je Hasan došao u tu tzv. ambulantu i sjećam se da je bio ranjen. Ranjen je bio u predjelu glave. Težinu povrede ne mogu suditi, ali znam da je bio ranjen u predjelu glave, da je došao u pratnji svojih drugova, primarno je bio zavijen, previjen kako se kaže, iscrpljen, svjestan, komunikativan, ali je bio iscrpljen i kretao se u pratnji drugova. To je bilo u akciji na Vrde ali se ne može sjetiti datuma. Kada je Hasan Delić došao ranjen došao je na nogama u pratnji svojih drugova ja sam sudjelovalo u previjanju ali se mogu sjetiti lokaliteta na glavi gdje je ranjen.

Svjedok E. P. je izjavio: bio sam komandir diverzantsko izviđačke jedinice, Hasan Delić je bio vojnik te jedinice. Vod je brojao 20-25 ljudi. Hasan je Delić bio moj vojnik i učestvovao je cijelo vrijeme sa mnom u svakom mom zadatku i mnogi moji borci sa mnom. Bio je ranjen u akciji Donja Drežnica, pravac prema Vrdima, mislim da je to bilo 5. ili 4. 10. U momentu kad je Hasan Delić ranjen zovnuo me vojnik glasom imamo poginulih pogino nam je Džemo trebamo ga izvuć i ranjen je Hasan Delić i njega odnesoše, ja sam krenuo da pomognem. Bio je ranjen u glavu. Možda za tri četiri dana, tako nešto poslije toga išao sam lično kući da posjetim svog vojnika Hasana Delića, kod njega kući. Sigurno tvrdim da nije bio jedno mjesec dana, nisam mogao računati na njega ni na izviđanje ni akciju ni na što, mjesec dana sigurno nije bio spreman za borbena dejstva.

Svjedok R. A. je izjavio da Hasana poznaje od djetinjstva, bio sam komandir prve čete. Hasan je ranjen otprilike početkom desetog mjeseca, nisam siguran da li je to bio treći četvrti ili peti, ali tu je negdje u tom vremenu. Bila je akcija linija Vrda gore selo gdje su linije držali pripadnici HVO-a, a mi smo bili ispred, tad je bila akcija

gore, a ja sam bio na liniji odbrane i za vrijeme akcija bilo je granatiranje. Kad sam dobio naredbu sa grupom ljudi ja sam uzeo dvojica vojnika i ja sa njima idemo u to mjesto gdje se granatira i onda smo uz put naišli mislim da je bio ovaj kako se zove komandir jedan i oni su izvlačili i rekli su da ima još gore ranjenih i Haso da je gore ranjen, mi smo izašli gore nas trojica našli smo njega da sjedi. Hasu smo našli uz jedno drvo gdje sjedi krvav. Pošto je tu bio teren je takav nije baš ravan šuma je Haso se gubio često puta pa smo ga jedno vrijeme vodili dok je mogao onda kasnije jedan ga uzme za noge naprijed, a dvojica za ruke i tako ga nosili. Kasnije u narednih 15ak dana sam ga viđao da ide na previjanje.

Svjedok E. Z. je izjavio Hasan Delić je bio pripadnik Samostalnog bataljona D. prva četa, diverzantsko izviđači vod kao i on (svjedok). Krajem 9.-tog mjeseca išli smo u Gornju Drežnicu znači u akciju gdje smo negdje možda gdje smo ostali jedno dva, tri dana, poslije toga, poslije toga dobili smo naredbu da se vratimo dole u komandu, znači bataljona gdje smo dobili upute da idemo u drugu akciju izviđanje, to je ja mislim bio 4.10.-og, početkom desetog mjeseca, 4.10.-tog, da odemo u izviđanje na teren Vrda, repetitor gore Vrda, gdje smo trebali odraditi akciju. Hasan je bio do kraja tj. do završetka te akcije 5.10. Sjećam se tako što sam i ja taj dan 5.10.-og bio ranjen u toj akciji i znači na terenu Vrda lokacija repetitor kote gdje smo ostali do 4.-tog, 4.-tog je uzeta ta kota ostali smo tu onaj i 5.10.-tog, gdje su nam poginula još dvojica, trojica momaka pripadnici znači naše jedinice Đ. i H., oni su tad poginuli isto tu 5.10.-og, taj je i Haso ranjen u predjelu glave. Zatekao sam ga u stacionaru gdje sjedi zavijene glave i sa doktorom.

Svjedok E. B. je izjavio Hasana poznajem od rođenja, to mi je komšija prvi. Hasan je ranjen u akciji prema Vrdima 5. 10. Pa tu su mi dva rođaka poginula znate i svake godine to obilježujem nosim cvijeće na mezar i tako to. Kad sam došao gore našo sam Hasana krvav, sjedi uz jedno neko drvo kraj nešto tako, vas je bio krvav po glavi, glava, glava i onda smo ga malo nešto zamotali i tako to onda smo ga onaj, gubio je svijest kad smo ga odozgo nosili, malo je hodo, ali većinom smo ga nosili. Poslije ranjavanja ga je viđao kod kuće, išao je sa njim desetak dana na previjanje.

Temeljem iskaza svjedoka B sud je utvrdio da su njegovog brata – svjedoka A, tukli Z. K. i Hasan Delić, da su mu zarobljenici Jablaničani koji su ih poznavali rekli da su to Z.K. i Hasan Delić, da je premlaćivanje brata trajalo dugo, da je čuo kako je jaukao, da su ih njih dvojica natjerali da skinu pantale i gaće, da su mu naredili da metne bratov spolni organ u usta i da mu puši, da su se oni smijali, da su naredili njegovom bratu da i on stavi u usta njegov spolni organ i da ga puši pa je i on to morao uraditi, da mu je to najveće poniženje što ga je doživio u životu, i to još u crkvi, da mu je brat rekao da ga je tukao Z.K. i Hasan Delić, tukli su ga nogama, kundacima pendrecima, gasili su cigare po njemu, izgledao je crn, modar od udaraca, da se kritični događaj desio sa treće na četvrtu ili s četvrte na petu noć njihovog boravka u crkvi, misli prije s treće na četvrtu, da je među stražarima bio i Hasan Delić sa nadimkom N., ali ih on nije tukao. Na kraju sud zaključuje da se kritični događaj desio u noći 3/4 ili 4/5 listopada 1993. god. Ovo stoga što su zarobljeni Hrvati u crkvu u Donjoj Drežnici prema iskazu M.Lj.dovedeni u noći 30. 9. 1993. god.

Dovodeći u svezu iskaz ovog svjedoka sa iskazom svjedoka A sud je zaključio da su glede svih činjenica oni identični i da se međusobno u cijelosti potvrđuju.

Objektivno je zaključiti i da su ova dva svjedoka nakon kritičnog događaja međusobno razgovarali – oni su žrtve događaja i braća su, oni imaju isti izvor o identitetu počinitelja, odnosno obojici su zarobljenici Jablaničani koji su ih poznavali

pripadnike A BiH koji su bili u crkvi rekli da su to radili Z. K. i Hasan Delić. U tom ozračju okolnost da oni tijekom istrage nisu vršili prepoznavanje osoba sa slike ne čini njihove iskaze o identitetu počinitelja niti upitnim niti netočnim. Ovo i stoga što su drugi svjedoci (M. Lj. i Z.K.) vršili prepoznavanje osoba sa slika i što su potvrdili da je optuženik Hasan Delić u vrijeme kritičnih događanja bio u crkvi.

Temeljem Zapisnika o prepoznavanju ŽT HNŽ broj T07 0 KT 005688 12 od 4. 5. 2018. god. sa fotodokumentacijom i Zapisnika o prepoznavanju ŽT HNŽ broj T07 0 KTRZ 005688 12 od 11. 4. 2021. godine sa fotodokumentacijom sud je utvrdio da je svjedok M. Lj.

prepoznao Hasana Delića kao osobu koju je tijekom kritičnih događanja viđao u crkvi dok je svjedok Z. K. prepoznao Hasana Delića kao osobu koja je dolazila svakodnevno sa Z. K., premlaćivala ih i maltretirala na razne načine.

Svjedok Z.K. je potvrdio da je od drugih zarobljenika čuo da su braća A i B seksualno zlostavljani, ali on to nije vidio. To što u svom iskazu svjedok optuženika naziva „M.“ misleći da je on iz M. ne čini njegov iskaz kontradiktornim jer ga je on nedvojbeno na Zapisniku o prepoznavanju prepoznao kao osobu koja je dolazila svakodnevno sa Z. K., premlaćivala ih i maltretirala na razne načine.

Svjedok M. Lj. je u svom iskazu potvrdio da su braća A i B tučena, da su prisiljena da jedan drugom stavljaju spolni organ u usta i da mu je M. D. koji ih je poznao rekao da su to radili Z.K. i Hasan Delić.

Svjedok M. Z. je također potvrdio da je i Hasan Delić udarao zarobljenike, njegov identitet je saznao od M.D., a to mu je rekao i svjedok B. Izjavljuje da je postojala osoba sa nadimkom Nono, ali iz njegovog svjedočenja proizlazi da su Hasan Delić i osoba sa nadimkom N. dvije različite osobe.

Svjedok I.K. potvrđuje da su zarobljenici tučeni da je od drugih zarobljenika čuo da su braća A i B seksualno zlostavljani, ali on to nije vidio.

Svjedok I. P. je potvrdio da su osobe A i B izvedeni ispod jednog balkona u crkvi i tu su premlaćivani te da je čuo da je naređeno osobi A ili B, ne zna točno kojoj, skine hlače i da onu drugu oralno zadovoljava.

Svjedok M. J. također potvrđuje da je čuo od Hrvata zarobljenika da je Hasan Delić gonio dva brata da stavljaju spolni organ jedan drugom u usta i da su njih dvojica pretučena. Vrlo uvjerljivo je objasnio kako je rekao svjedoku P. kada je ugledao optuženika ispred sudnice da je to taj jer ga je poznao po njegovoj faci i da ga sad ne može ni gledati. Branitelju je također odgovorio „to je taj što je radio, eto ga pored tebe.“ Također je izjavio da su među stražarima bila dva Hasana, ali iz njegovog svjedočenja jasno proizlazi da on upravo optuženika označava kao počinitelja djela.

Svjedok K. D. je također potvrdio da je čuo od Hrvata zarobljenika da su braća A i B seksualno zlostavljani.

Dakle, temeljem analize iskaza svjedoka sud je zaključio da su optuženik Hasan Delić, zajedno sa Z.K., zatočenika A snažno udarali pendrekom po svim dijelovima tijela i gasili cigarete po njegovom vratu i rukama nanoseći mu ozljede u vidu rana, modrica i krvnih podlijeva po cijelom tijelu uslijed čega je oštećeni trpio snažne fizičke bolove u dijelovima tijela u koje je udaran, kao i duševne bolove što je kod njega izazvalo jak strah, duševne patnje i vrijeđalo njegovo osobno dostojanstvo, da bi potom doveli svjedoka-zatočenika B i naredili mu da skine hlače i gaće, a njemu da se skine do gola te ga prisilili da oralno zadovolji svjedoka-zatočenika B na način

da gura njegov penis u svoja usta, a potom da se zamijene na način da ga zatočenik svjedok B oralno zadovolji, gurajući njegov penis u svoja usta, što je kod oštećenih izazvalo jaku duševnu bol i vrijeđalo njihovo osobno dostojanstvo, a zatim svjedoka-zatočenika A nastavili udarati pendrekom, po svim dijelovima tijela i gasiti cigarete po njegovom vratu ponovo mu nanoseći ozljede u vidu rana, modrica i krvnih podlijeva po cijelom tijelu uslijed čega je oštećeni trpio snažne fizičke bolove u dijelovima tijela u koje je udaran kao i duševne patnje i vrijeđanje njegovog osobnog dostojanstva, pa je izgubio svijest, a njegovo tijelo je od težine udaraca bilo crno.

Temeljem akta Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata broj 07/1-45/3-4051/22 od 12. 10. 2022. godine sud je utvrdio da je Hasan Delić ranjen dana 5. 10. 1993. godine metkom u glavu u Gornjoj Drežnici, ali i da za ovo ranjavanje ne postoji medicinski protokol RMC Mostar za razliku od njegova dva prethodna ranjavanja. Da je optuženik Hasan Delić ranjen u glavu potvrdi su i svi svjedoci obrane.

Cijeneci iskaz svjedoka H. Č. sud uočava određene nelogičnosti i neuvjerljivosti. Tako svjedok navodi da je on bio pomoćnik komandanta za operativne poslove u bataljonu. Bataljon u pravilu broji, bez obzira o kojoj vojsci je riječ, oko 400 do 500 vojnika. Svjedok navodi da je bataljon u večernjim satima 3. 10. dobio zadatak da odmah krene (u borbu), da je Hasan Delić oko 21 sat zajedno sa ostalim vojnicima bio na zbornom mjestu ispred komande. Svjedok ne tvrdi da je on tada vidio Hasana Delića, niti objašnjava kako je u tolikoj masi ljudi mogao znati da je tu i Hasan Delić. Nadalje, svjedok tvrdi da je bataljon, pa i odred kojem je pripadao Hasan Delić, imao borbene operacije od 1. 10. do 5. 10. i da je u njima čitavo vrijeme sudjelovao Hasan Delić. Postavlja se logično pitanje za koje svjedok ne nudi objašnjenje - kako zna da je u tolikoj masi ljudi uvijek bio i Hasan Delić, a on mu nije bio neposredni zapovjednik. Na kraju, ovakva tvrdnja je suprotna izjavi svjedoka obrane R.A. koji tvrdi da je operacija na Vrdima započela 4. 10. 1993. godine, tek sutradan i da su u jutarnjim satima otišli u nastavak vojne akcije. Svakako i izjavi svjedoka E. Z. koji navodi da je vod dana 4. 10. 1993. god. dobio naredbu za izviđanje na terenu Vrda.

Iz navedenih razloga iskaz ovog svjedoka sud ocijeni kao netočan i usmjeren na pomaganje optuženiku u osiguravanju alibija. Naravno i stoga što je više svjedoka potvrdilo da je u kritičnom periodu vidjelo Hasana Delića u crkvi u kojoj se dešavalo udaranje i maltretiranje zarobljenika, a svjedok B i da je upravo optuženik taj koje je počinio radnje koje su mu optužnicom stavljene na teret.

Pažljivom analizom iskaza svjedoka E. Z. sud uočava da on navodi da vod čiji je on, kao i optuženik, bio pripadnik dana 4. 10. 1993. god. dobio naredbu za izviđanje na terenu Vrda, repetitora Vrda i da je Hasan bio do završetka te akcije dana 5. 10. On je potpuno siguran da je Hasan čitavo vrijeme bio u borbenim aktivnostima, ali nije siguran kada je Hasan ranjen – kaže da je to bilo 5. ili 4. 10. Iskaz ovog svjedoka sud ocijeni kao netočan i usmjeren na pomaganje optuženiku u osiguravanju alibija jer je suprotan iskazima svjedoka koji su ga vidjeli u crkvi u kojoj se dešavalo udaranje i maltretiranje zarobljenika, a posebice iskazu svjedok B da je upravo optuženik taj koje je počinio radnje koje su mu optužnicom stavljene na teret.

Valja reći i to da su se inkriminirane radnje dešavale u noćnim satima dok su se po izjavama svjedoka obrane vojne operacije u kojima je, po njima, sudjelovao optuženik odvijale danju. Tako svjedok R.A. tvrdi da je operacija na Vrdima započela 4. 10. 1993. godine u jutarnjim satima, a svjedok E. Z. da je vod dana 4. 10. 1993.

god. dobio naredbu za izviđanje na terenu Vrda. Dakle, optuženik u noćnim satima kada se dešavao kritični događaj nije bio sudionik vojnih operacija.

U cjelini gledano, svjedoci obrane svojim iskazima daju optuženiku alibi, pri čemu, a kako je to prethodno i navedeno, ne nude logično i uvjerljivo objašnjenje za svoje tvrdnje – ne poklapaju se datumi i vrijeme sudjelovanja optuženika u borbenim aktivnostima niti se objašnjava kako znaju da je Hasan Delić u kritičnom periodu koji tretira optuženica bio u borbenim aktivnostima tako da nije mogao biti u crkvi u kojoj se odigrao kritični događaj.

Suprotno iskazima svjedoka tužiteljstva svi svjedoci obrane su imali jak motiv za ovakva svjedočenja – svi su suborci optuženika i imaju sa njim dobre odnose i poslije rata.

Neosnovana je tvrdnja obrane da je optuženik bio ranjen tako da u vrijeme navedeno u optužnici uopće nije bio u crkvi u Donjoj Drežnici. Dakle, ovi dokazi, sami za sebe, ne potvrđuju da je optuženik u kritičnom periodu, ili neposredno pred kritični period, bio ranjen zbog čega nije bio u sastavu svoje borbene postrojbe a ni u crkvi u Donjoj Drežnici. Kada se ovi dokazi dovedu u svezu sa prethodno navedenim iskazima svjedoka i obrazloženom ocjenom tih iskaza također se ne potvrđuje da je optuženik u kritičnom periodu, ili neposredno pred kritični period, bio ranjen zbog čega nije bio u sastavu svoje borbene postrojbe a ni u crkvi u Donjoj Drežnici. Upravo suprotno tome. Kritični događaj se prema iskazu oštećenog svjedoka B najvjerojatnije desio u noćnim satima 3/4 listopada i optuženik je u to vrijeme bio izvan borbenih operacija i mogao je biti u crkvi u Donjoj Drežnici, a da je doista i bio i činio djela koja su mu optužnicom stavljena teret potvrdilo je više svjedoka tužiteljstva.

Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je dana 20. 6. 1992. godine donijelo odluku kojom je proglasilo ratno stanje na teritoriju Bosne i Hercegovine koja je odluka objavljena u Službenom listu R BiH broj 7/92 od dana 20. 6. 1992. godine te je isti dan naređena opća javna mobilizacija svih vojnih obveznika na teritoriji R BiH. Formirane su oružane snage Bosne i Hercegovine koje su se sastojale od Armije R BiH i Hrvatskog vijeće obrane što potvrđuju Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine objavljenu u Službenom listu Republike Bosne i Hercegovine broj 4. od 20. 5. 1992. godine i Odluka o formiranju Hrvatskog vijeća obrane od 8. 4. 1992. god. objavljenu u Narodnom listu Herceg-Bosne broj 1. iz 1992. godine. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je dana 22. 12. 1995. god. donijelo odluku o ukidanju ratnog stanja koja je odluka objavljena u „Sl. listu Republike Bosne i Hercegovine“ broj 50 od dana 28. 12. 1995. godine.

Dakle, postojao je formalno pravni akt državnog tijela o postojanju ratnog stanja u BiH – od dana 20. 6. 1992. god., kao i akt istog državnog tijela o ukidanju ratnog stanja u BiH. Postojao je i formalno pravni akt predsjednika HVO i HZ H-B, tadašnjeg administrativnog aranžmana u BiH, o formiranju HVO kao vrhovnog tijela obrane hrvatskog naroda i uspostavljanju HZ H-B kao političke, kulturne i gospodarstvene cjeline na području pobrojanih općina među kojima je i općina Jablanica, odnosno Donja Drežnica.

Predmetni zločin počinjen je u kontekstu oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji je bio već zahvatio veći dio Bosne i Hercegovine. Opće poznata je činjenica, a koja ni među strankama nije bila sporna, da je na teritoriji općine Jablanica kojoj pripada i Donja Drežnica, odnosno širem području Donje

Drežnice, postojao oružani sukob između oružanih snaga Armije Republike BiH i Hrvatskog Vijeća Obrane. To potvrđuju i izvedeni dokazi - iskazi svjedoka koji su prethodno obrazloženi.

Nesporno je iz materijalne dokumentacije koja je izvedena kao dokaz, ali i iz iskaza svih svjedoka obrane da je optuženik u kritičnom periodu bio pripadnik jedne od sukobljenih oružanih snaga – Armije BiH.

Prilikom ocjene jesu li predmetne radnje optuženika u dovoljnoj mjeri povezane sa oružanim sukobom, vijeće je utvrdilo uzročnost između oružanog sukoba i inkriminiranih radnji koje je počinio optuženik jer su oštećene osobe bili civili koji su, zato što su pripadnici jednog naroda u sukobu, bili zatočeni, nakon oružanog sukoba dvaju strana na području općine Konjic, pa tako i na području gdje su se desili inkriminirani događaji. Sud je cijenio i utvrdio činjenicu da je optuženik djela učinio kao pripadnik oružanih snaga A BiH.

Razmatrajući status optuženika kao izvršitelja kaznenog djela ovaj sud je cijenio činjenicu da izvršitelj kaznenog djela može biti svaka osoba bez obzira na svojstvo i državljanstvo, koja je pripadnik vojne, političke ili administrativne organizacije strane u sukobu, koji otvoreno nosi oružje i da se po vojnoj uniformi koju nosi razlikuje od civilnih osoba. U konkretnom slučaju, nedvojbeno je činjenica da je optuženik u vrijeme izvršenja djela bio vojno angažiran u službi vojne organizacije jedne od strana u sukobu – bio je pripadnik A BiH kao vojne strane u sukobu i konkretno u vrijeme izvršenja djela je sudjelovao u borbama na području gdje se odvijao oružani sukob između A BiH i HVO. I ne samo to. Iz svih provedenih dokaza za sudsko vijeće je nedvojbeno optuženik osoba koja je zajedno sa drugim vojnikom, dakle kao suizvršitelj, počinila djelo, odnosno inkriminacije, koje mu je optužnica stavila na teret.

Na kraju valja još jednom ponoviti da je, a kako je utvrdilo Vijeće, optuženik nad zatočenicima vršio fizičko i psihičko nasilje koje nije dozvoljeno, bez ikakve razumne potrebe, a da oni nisu davali povoda za takvo postupanje.

Na temelju provedenih dokaza ovo vijeće je zaključilo da su se u radnjama optuženika Hasana Delića ostvarila obilježja oblika izvršenja kaznenog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Naime, kako to proizlazi iz iskaza svjedoka oštećenih optuženik je prema njima primjenjivao nasilje – tukao ih i gasio po njima cigarete, prisiljavanjem na međusobno oralni seks vrijeđao njihovo dostojanstvo. Navedene radnje su kod oštećenih A i B izazivale tešku tjelesnu i duševnu bol i patnju, zbog čega, te radnje – nasilje protiv života i tijela, namjerno nanošenje teške tjelesne ili duševne boli ili patnje, povrede osobnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci, po ocjeni ovog Vijeća ispunjavaju standard kršenja pravila međunarodnog humanitarnog prava, odnosno kršenja odredbi čl. 3. st. 1. tč. a) i c) IV Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine.

Neosnovana je tvrdnja obrane da je sud u konkretnoj situaciji morao donijeti oslobađajuću presudu temeljem pravila *in dubio pro reo*. Odredbom čl. 3. st. 2. ZKP F BiH propisano je da sumnju glede postojanja činjenica koje čine obilježja kaznenog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe kaznenog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Pravilnom primjenom ovog načela sud će oslobađajuću presudu donijeti ne samo kada je dokazana nevinost optuženika, nego i onda kada nije dokazana njegova krivnja. Dakle, bilo koja sumnja u pogledu postojanja pravno relevantnih (odlučnih) činjenica uvijek se mora riješiti na način koji

je za optuženika povoljniji. Međutim, samo postojanje kontradiktornih dokaza ne podrazumijeva i sumnju glede postojanja činjenica koje čine obilježja kaznenog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe kaznenog zakonodavstva te obvezu za sud da, u skladu sa čl. 3. st. 2. ZKP F BiH, tu sumnju presudom riješi na način koji je povoljniji za optuženika. Postojanje kontradiktornih dokaza obvezuje sud da, u skladu sa čl. 296. st. 2. ZKP F BiH, savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u svezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvede zaključak je li neka činjenica dokazana ili ne. Također, postojanje proturječnih dokaza obvezuje sud da, u skladu sa čl. 305. st. 7. ZKP F BiH, u svojoj presudi da ocjenu vjerodostojnosti proturječnih dokaza. Tek ako se nakon savjesne ocjene dokaza, pojedinačno i u međusobnoj svezi, ne može otkloniti dvojba glede postojanja nekih odlučnih činjenica, sud je dužan postupiti u skladu sa čl. 3. st. 2. ZKP F BiH. Sudsko vijeće je nakon ocjene izvedenih dokaza pojedinačno i u svezi sa ostalim dokazima, dakle nakon njihove analize na način kako to propisuje odredba čl. 296. st. 2. ZKP F BiH, izvelo zaključak o dokazanosti ili nedokazanosti činjenica od značaja za odlučivanje u konkretnoj kaznenopravnoj stvari i našlo je da ne postoji sumnja glede postojanja činjenica koje čine obilježja kaznenog djela ili od kojih ovisi primjena neke odredbe kaznenog zakonodavstva zbog čega nije ni bilo mjesta primjeni instituta *in dubio pro reo*.

U konkretnoj situaciji ovaj sud je sve činjenice koje su išle na štetu optuženika (*in peius*) utvrdio sa potpunom izvjesnošću: da se djelo dogodilo u vrijeme ratnog oružanog sukoba između HVO i A BiH, da je optuženik bio uniformiran i naoružan, da je bio pripadnik jedne od strana u oružanom sukobu, da su oštećeni bili civili, da je optuženik kao suizvršitelj zajedno sa Z. K.zatočenika A snažno udarao pendrekom po svim dijelovima tijela i gasio cigarete po njegovom vratu i rukama nanoseći mu ozljede u vidu rana, modrica i krvnih podlijeva po cijelom tijelu uslijed čega je oštećeni trpio snažne fizičke bolove u dijelovima tijela u koje je udaran kao i duševne bolove što je kod njega izazvalo jak strah, duševne patnje i vrijeđalo njegovo osobno dostojanstvo, da bi potom njih dvojica doveli svjedoka-zatočenika B i naredili mu da skine hlače i gaće, a njemu da se skine do gola te ga prisilili da oralno zadovolji svjedoka-zatočenika B na način da gura njegov penis u svoja usta, a potom da se zamijene na način da ga zatočenik svjedok B oralno zadovolji, gurajući njegov penis u svoja usta, što je kod oštećenih izazvalo jaku duševnu bol i vrijeđalo njihovo osobno dostojanstvo, a zatim svjedoka-zatočenika A nastavili udarati pendrekom, po svim dijelovima tijela i gasiti cigarete po njegovom vratu ponovo mu nanoseći ozljede u vidu rana, modrica i krvnih podlijeva po cijelom tijelu uslijed čega je oštećeni trpio snažne fizičke bolove u dijelovima tijela u koje je udaran kao i duševne patnje i vrijeđanje njegovog osobnog dostojanstva, pa je izgubio svijest, a njegovo tijelo je od težine udaraca bilo crno..

Pri izvršenju kaznenog djela iz ove presude optuženik je postupio sa direktnim umišljajem. On je imao svijest o djelu i o svim okolnostima događaja o djelu kao cjelini, bio je svjestan da zatočeni civili strahuju za svoje živote, da su u neizvjesnosti svaki puta kada se vrši nad njima nasilje nasumice bez povoda, imao je jasnu sliku o svom djelu. Mogao je spoznati sve postojeće okolnosti danih situacija i predvidjeti i sebi predstaviti buduće okolnosti i posljedice. Prije nego je počinjao radnje izvršenja optuženik je u svojoj svijesti imao sve bitne okolnosti i na njih je mislio. Znao je da zatočeni civili moraju imati zaštitu, bio je svjestan njihove nemoći i da time što ih tuče, gasi cigarete na tijelu i prisiljava ne međusobni oralni seks, kada nisu u mogućnosti da se zaštite, postupa nečovječno i da time krši osnovne principe čovječnog postupanja koje postupanje se ne uklapa u temeljne principe čovječnosti i

ljudskosti. Optuženik je postupao u takvim okolnostima koje mu omogućavaju njegovu dominaciju nad žrtvama, koje su nemoćne pružiti otpor ili se zaštititi i on je siguran u ostvarenje svojih djela i u nastupanje posljedice iz čega proizlazi pouzdan zaključak o htijenju djela. Jednostavnim jezikom rečeno svaki prosječan čovjek zna da je zabranjeno tući nemoćne zatočene civile, gasiti cigarete na tijelu i prisiljavati ne međusobni oralni seks na način kako je to uradio optuženik.

Prilikom odlučivanja o kazni sud je cijenio sve okolnosti koje utječu na odmjeravanje kazne. Cijeneći objektivnu težinu kaznenog djela sud nalazi da je kazneno djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iznimno teško kazneno djelo koje čak i danas nakon rata unosi uznemirenost i nesigurnost u društvenoj zajednici. Zbog toga se mora poslati odlučna poruka svim potencijalnim počiniteljima ovih djela da sud blažim kažnjavanjem neće honorirati ili tolerirati ovakve protuzakonitosti.

Od otegotnih okolnosti sud je našao da je kod izvršenja kaznenog djela optuženik ispoljio veliku odlučnost, beskrupuloznost i bezobzornost te odsustvo bilo kakve osjetljivosti za život drugih. Čak se i izživljavao nad žrtvama – nakon što ih je prisilio na oralni seks on im se smijao. Ovakav način počinjenja djela zasigurno i danas unosi uznemirenost i nesigurnost, ali i zgražanje, u društvenoj zajednici. Sve ove okolnosti sud utvrdi kao otegotne okolnosti.

Sud je kod optuženika od olakotnih okolnosti našao da je obiteljska osoba – otac jednog djeteta, da u periodu od preko dvije decenije nije kazneno osuđivan za djela protiv života i tijela niti se protiv njega za takva djela nije vodio kazneni postupak. Cijeneći sve navedene okolnosti, kao i okolnost da je od počinjenja djela prošlo više od dvadeset godina, da je u kritičnom periodu u Bosni i Hercegovini, pa tako i na području Donje Drežnice, opće stanje uzrokovano ratnim zbivanjima bilo kaotično, da je neposredno pred inkriminirane događaje došlo do većeg oružanog sukoba između A BiH i HVO i na širem području konjičke i jablaničke općine u kome je poginuo i ranjen veliki broj pripadnika A BiH, pa i optuženikovih suboraca, što je zasigurno imalo utjecaja na njegovo ponašanje, sud je našao da sve navedene olakotne okolnosti u svom zbroju predstavljaju osobito olakotnu okolnost koja po čl. 42. st. 2. preuzetog KZ SFRJ može biti osnova za ublažavanje kazne.

Međutim, sud je našao i da objektivna težina djela i otegotne okolnost (posebice izražena bezobzornost te odsustvo bilo kakve osjetljivosti za život drugih, upornost i velika odlučnost u protupravnom činjenju) izrazito prevladavaju nad olakotnim okolnostima (uključujući i osobito olakotnu) te se moraju odraziti i u količine odmjerene kazne.

Pri odmjeravanju kazne ovaj sud je pošao od toga da je za kazneno djelo koje je optuženik počinio propisana kazna zatvora u trajanju od pet do petnaest godina te da je kaznu moguće izreći i ispod zakonskog minimuma primjenom odredbi o ublažavanju kazne temeljem čl. 42. tč. 2. preuzetog KZ SFRJ onda kada sud utvrdi postojanje osobito olakotnih okolnosti, s tim da se kazna po odredbi čl. 43. st. 1. tč. 1. može ublažiti do jedne godine zatvora. Odlučujući o visini kazni optuženiku vijeće je imalo u vidu da je za najteže oblike kaznenih djela ratnog zločina iz Glave XVI preuzetog KZ SFRJ moguće izreći kaznu zatvora najviše 15 godina te da je potrebno pri odmjeravanju kazne optuženiku za djela za koje je oglašen krivim ovom presudom, u skladu sa čl. 41. st. 1. preuzetog KZ SFRJ, imati u vidu svrhu kažnjavanja i uzeti u obzir sve okolnosti koje su od značaja za odmjeravanje kazne.

Iz navedenih razloga sud je optuženiku izrekao kaznu zatvora u trajanju od četiri godine uvjeren da je svrhu kažnjavanje moguće postići izrečenom zatvorskom kaznom koja kazna dovoljno izražava društvenu osudu kaznenog djela i utječe na svijest građana o pogibeljnosti kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja učinitelja, pa je kao takva odgovarajuća stupnju društvene opasnosti počinjenog kaznenog djela i stupnju kaznene odgovornosti optuženika.

Temeljem čl. 202. st. 4. ZKP F BiH sud je odlučio da optuženika oslobodi plaćanja troškova postupka iz čl. 199. st. 2. tč. a) do g) ZKP F BiH koji padaju na teret proračunskih sredstava. Ovo stoga što tužiteljstvo nije tražilo da se optuženik obveže na plaćanje troškova te i stoga što se tijekom postupka nije pokazalo postojanje nekih posebnih troškova. Temeljem čl. 212. st. 3. ZKP F BiH sud je oštećene sa imovinskopравnim zahtjevom uputio na parnicu jer tijekom kaznenog postupka ovaj zahtjev nisu podnijeli na način i u obliku da bi sud mogao o njemu odlučiti.

Zapisničar
Dragana Leko

Predsjednik vijeća
Marin Zadrić

PRAVNA POUKA: Protiv ove presude nezadovoljna strana ima pravo žalbe Vrhovnom sudu F BiH u roku od petnaest dana računajući od dana njenog prijema. Žalba se podnosi putem ovog suda u tri primjerka.